

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ

נִפְלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

אופטימיות לעומת פסימיות הן ראש של כלל לעומת ראש של פרט. מי שחושב בגדול, מה שנקרא ראש של כלל, הוא מאד אופטימי – שאפשר הכל לעשות בבת אחת. מי שחושב על הפרטים, ראש של פרט, יותר פסימי – הוא יודע שתהליך לוקח זמן, ועד שמגיעים ליעד יש גם הרבה נפילות וכשלונות בדרך, בבחינת "שבע יפול צדיק".

[מתוך השיעור 'אופטימיות ריאלית']

ויצא תשפ"ו

26 **הסיפור החסידי**
יותר מבחייהם
אדמו"ר האמצעי

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
היחס לעין הרע ואיך ממשיכים אחרי
שחטוף קדוש הובא לקבורה

29 **פאָדור אַלֶּקס**
לִבְּן הַרְמַאי
רָזִי וְלִמָּד אוֹתָנוּ אֵיךְ לְזַהוּת אֶת הָאוֹיֵב
הָאֲמֵתִי שֶׁלֵּנוּ וְמָה הַקֶּשֶׁר לִלְבֵּן הָאֲרָמִי

04 **אופטימיות ריאלית**
מתוך התוועדות יום הח"ן
על אופטימיות, פסימיות וריאליות

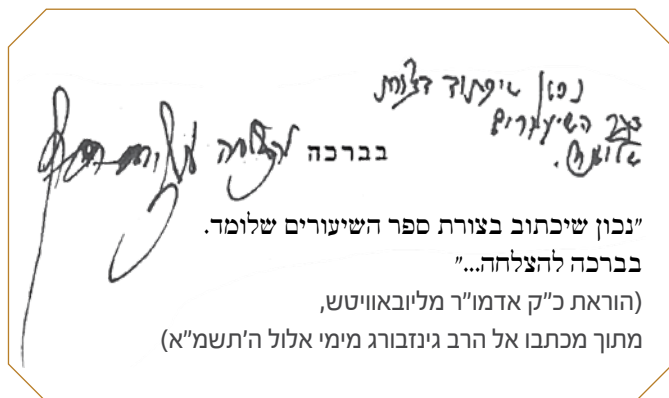
13 **"מלח ממון"**
שיעור הידור מצוה - שיעור כב
קיום הממון ע"י ריבוי בצדקה

19 **"באר בשדה"**
מאור עינים
שדה הפעולה של באר התורה

24 **נתינת כח**
ביאורי תפלה
עיון בנגלה ונסתר בברכת "הנותן
ליעף כח"

העלון מופק ע"י עמותת
אוהבים להיות יהודים.
לקבלת השיעורים במייל
ולחצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
מתווה עיצוב: דעה צל אביחיל
עיצוב: ענבל ציק
מערכת: הרב יוסף פלאי,
בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם-
זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווח

הקדמת המערכת

שבת שלום – מנוחה ושמחה, אור ליהודים – לכל קוראי **נפלאות**, בתוך כל בית ישראל. **שני שיעורים בגליון** השבוע: חלק מהתוועדות יום הח"ן וציוץ מורחב על **הידור מצוה**. השיעור הראשון – **אופטימיות ריאלית** – הוא כאמור חלק מתוך הוועדות יום הח"ן המיוחדת לה זכינו בשבוע שעבר, והוא עוסק בנושא שמעסיק כמעט כל אחד: **האם להסתכל על המציאות באופטימיות או בפסימיות**. מתוך התבוננות באבותינו הקדושים מתברר שדווקא **באופטימיות יש ממד של תהו**, שצריך שמירה משבירה, והפסימיות תואמת **יותר את עולם התיקון**. אכן, כפי שלמדנו בשבועיים האחרונים, העיקר הוא הממוצע, 'היצר השלישי', הריאלי – אותו עצמו צריך **להפוך לאופטימיות ריאלית**. שיעור עמוק ונוגע בנפש ובאקטואליה שאסור לפספס, וכדאי ללמוד בישוב הדעת.

מוזמנים גם להאזין להסכת **רואים נפלאות** שיעסוק בשיעור הזה, בבית המדרש **נשמתא** ביוטיוב ובספוטיפיי או בקול הלשון (036171111) ללחץ * ואז # ואז 322212 ואז #) השיעור השני בגליון – **"מלח ממון"** – הוא כאמור **ציוץ מורחב** נוסף מתוך סדרת ציוצי הידור מצוה. הוא מרחיב בפירושי הפתגם הירושלמי "מלח ממון חסר" ומלמד כיצד **דווקא חיסור הממון במעשי צדקה וחסד שומר ממנו של האדם**.

מדור **מאור עינים** קובע השבוע 'חזקה', והוא עוסק בסודות ה"באר בשדה", המדריכה כיצד ללמוד תורה כראוי, וגם מדור **ביאורי תפלה** חזר אלינו (מקווים שעל מנת להשאר...), והוא מדרך אותנו בכוונות ברכת **"הנותן ליעף כח"**.

שמו לב, לשיעורים ולחלק מהמדורים ישנה **מהדורה מורחבת** הנשלחת ברשימת התפוצה שלנו, אליה ניתן להרשם בדוא"ל itiel@pnimi.org.il

התוועדות י"ט כסלו השנתית כבר מעבר לפינה וההכנות בעיצומן. מחכים לראות את כולכם ביום שלישי הבא, **מוצאי י"ט בכסלו** בכפר חב"ד. **פרטים מלאים בגב הגליון**.

שבת שלום ומבורך
המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת וישלח הבעל"ט:

ג"ך יומי – ירמיה פרקים נב, יחזקאל פרקים א'ז; משנה – עבודה זרה פרק ד.

שיעור

על אופטימיות, פסימיות וריאליות

אופטימיות ריאלית

קיצור מהלך השיעור

איך צריך להסתכל על העולם - במבט אופטימי, במבט פסימי או במבט ריאלי? השיעור שלפנינו מנתח את הסוגיא במבט חדש ומפתיע: דווקא באופטימיות, בה מתאפיין יצחק אבינו, יש ממד של תהו, בעוד עולם התיקון מתאפיין בפסימיות, שהיא מדתו של יעקב אבינו. אכן, השאיפה היא להגיע לסוג של ממוצע - ריאליות - ולהטות אותו בעצמו לכיוון האופטימי, מכוחו של אברהם אבינו. עלינו לרכוש אופטימיות ריאלית, שמקדמת את כל המציאות בשמחה ובעין טובה לקראת תיקונה. יש כאן גם כללים גדולים חדשים על היחס בין האבות, על סודות העולמות עקודים־נקודים־ברודים ועל היחסים בין האור, הזמן והמקום, וגם עניני 'עבודה' מובהקים ונגיעה חזקה באקטואליה. השיעור הוא חלק מתוך ההתוועדות הגדושה לה זכינו ב'יום החן' - יום הולדתו של הרב (כ"ח חשוון, היום ה' חן של השנה) - כאשר אופטימיות־פסימיות גם רומזות לסיום שנת ה'פא, לאורך ימים ושנים טובות!

אביו ולוקח את הברכות מעשו. בסוף "גם ברוך יהיה"^ד, אבא שלו מסכים לברכות^ה, אבל הגבורה הנפשית העצומה היא הגבורה של יעקב מסכן את עצמו, מסכן את חייו הרוחניים, בתרגיל הזה. גם בפרשות הבאות, בהן מסופר רק על

ד שם כז, לג. ורמז: "ואברכהו גם ברוך יהיה" עולה ישראל (היינו שיזכה לשלמות הברכות כאשר ינצח את שרו של עשו, אליו מדבר כאן יצחק, ויתקיים בו "הוא גביר לאחר").

ה ויש לומר שיצחק מזהה שהכל הוא "תעלול" של רבקה, ובאהבתו אותה הוא מסכים לתוצאות מעשיה (ובפרט שהוא מזהה את רבקה עם אמו שרה, "ויביאה האהלה [והרי היא] שרה אמו", והוא מתנהג אליה כפי שנהג אביו, "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה", בפרט בגירוש הבן הרשע לטובת הבן הצדיק, ודוק).

יצחק האופטימי ויעקב הפסימי

פרשת תולדות היא בעצם חפיפה בין יצחק אבינו, על שמו נקראת הפרשה - "הכל הולך אחר הפתיחה"^א, "ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק"^ב - והוא הגבור העיקרי שלה, ליעקב אבינו, שבה מתחיל הסיפור שלו. בחצי השני של הפרשה "יעקב איש תם"^ג, בהדרכת אמה שלו, מרמה את יצחק

נרשם ע"י איתאל גלעד. לא מוגה. מוצאי כ"ח מרחשון פ"ו כפ"ח

א ע"פ פרקי דרבי אליעזר פמ"ב.

ב בראשית כה, יט.

ג שם פסוק כז.

הכלל הוא שיצחק אבינו הוא טיפוס אופטימי ויעקב אבינו הוא טיפוס פסימי

ששם שמים שגור בפיו. לכן יצחק מתבלבל, "הקל קול יעקב"^{טז}, שם שמים שגור בפיו, לא כמו עשו הרשע. אם הוא יודע שעשו הוא לא צדיק, למה הוא רוצה לברך אותו? "כי ציד בפיו"^{יז}, הוא רואה נשמות מאד גדולות, נשמות משיחות, בפנימיותו-בפיו של עשו, והוא רוצה לברך אותו^{יח}. הוא חושב שעם הברכות שלו הוא יוכל לברך אותו. מה הטעות שלו? שהוא טפה יותר מדי אופטימי. לא סתם טפה – יותר מטפה. רבקה וגם יעקב יודעים זאת היטב. מה סוברת "רבקה אהבת את יעקב"^{יט}? יעקב ורבקה הם ראש אחד, כמו שיצחק ושרה הם ראש אחד – הוא "בן לשרה"^כ דווקא, לא לאברהם^{כא} (הגם שבעקדה הוא זכה להתכלל ולהתחבר עם אברהם אבינו^{כב}, עד שכל אחד נכנס ממש לתוך השני). איך יודעים שיעקב חושב שיצחק מדי אופטימי? איך הוא מבטא את זה? בהמשך הוא אומר "ואני אתנהלה לאטי... עד אשר אבא אל אדני שעירה"^{כג}. שואלים חז"ל^{כד} – הרי לא מצאנו בתורה אף פעם שהוא הגיע לעשו, לשעיר. היתכן? הוא שקרן? הרי הוא אמת, "תתן אמת ליעקב"^{כה}, "יעקב איש תם" אותיות **יש אמת**!^{כו} מסבירים שההבטחה שלו

טז בראשית כז, כב.

יז שם כה, כח.

יח לקו"ת (האריז"ל) פרשת תולדות עה"פ ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו" (ולקו"ת עובדיה). וראה גם בספר הליקוטים ע"פ זה; תר"א כ, ג.

יט בראשית כה, כח.

כ שם יח, י.

כא כידוע ששם המעלה של יעקב - **ישראל** (על שם שרה, "הכל מן האשה", האמא) - עולה **יעקב בן רבקה**.

כב ראה זהר ח"א קיט, ב; ח"ג יח, א; לקו"ת (האריז"ל) וירא ד"ה "סוד העקידה"; לקו"ת ואתחנן ח, ב; שם דרושי ר"ה נח, ב; **מעין גנים** ח"א עמ' לז ואילך.

כג בראשית לג, יד.

כד בראשית רבה עח, יד.

כה מיכה ז, כ.

כו תפארת שלמה (אויערבאך) תולדות. ראה **סוד ה' ליראיו** שי"ד הערה ד; **שעשועים יום יום** פרשת תולדות יום

יעקב, אביו יצחק עדיין חי והוא 'מקיף' על הסיפור – בפרשת "ויצא" יעקב יוצא לחרון בהוראת אביו, זוכה להבטחה שהבריתות וההבטחות לאברהם וליצחק ממשיכות אצלו, בסופה הוא מזכיר ש"פחד יצחק"^י הוא שעמד לו; בסיום פרשת "וישלח" חוזר

יעקב אל יצחק ומתוארת פטירתו^י; ובפרשת "וישב" יעקב מתיישב ב"ארץ מגורי אביו"^{יב} (כאשר חז"ל דורשים^{יג} שגם במכירת יוסף יצחק ידע ברוח הקדש כל מה שנעשה, ועליו נאמר "ויבן אותו [את יעקב] אביו [יצחק]").

נאמר כלל גדול שיוצא מכתבי החסידות^{יד} על פרשת תולדות: הכלל הוא שיצחק אבינו הוא טיפוס אופטימי ויעקב אבינו הוא טיפוס פסימי. אופטימי-פסימי ר"ת **אף, פא, "אף"** עשיתיו^{יז}. יכול להיות שכבר אמרנו פעם את הרמז הזה^{יח}, ש"אף" היינו אופטימיות-פסימיות יחד.

בירור מידי או איטי

איך אני יודע שיצחק הוא אופטימי ושיעקב הוא פסימי? פשוט מאד: מה ההוה-אמינא של יצחק לברך את עשו? כמה שעשו מרמה אותו, הוא יודע טוב-טוב שבהתנהלות והתנהגות היום-יומית שלו הוא לא צדיק אלא הפך הצדיק. איך אני יודע? רש"י מביא^{יט} בשם חז"ל^{טו} שיצחק יודע ש"אין שם שמים שגור בפיו [של עשו]". ממילא מובן שהוא לא צדיק, לא כמו יעקב

י שם לה, כדכ"ט.

ז שם לא, מב.

ח שם לז, א.

ט בראשית רבה פד, כא (הובא ברש"י על בראשית לז, לה).

י בראשית לז, לה.

יא בהבא לקמן ראה - כהשראה - במיוחד שמן למאור ד"ה "ואלה תולדות" (בפרט פרקים א, י ויא).

יב ישעיה מג, ז.

יג ראה גם שיעור כ' אלול תשע"ג וכ"ח תמוז תשפ"א.

יד רש"י על בראשית כז, כא.

טו בראשית רבה סה, יט.

בא ממקום גבוה מאד-מאד, בכל אופן ישקע וייטמע בתוך הקליפות – נגד הסברה של יצחק. זו אפשרות אחת, רעה. אפשרות שניה, אולי עוד יותר רעה, שהאור שייצחק הולך עכשיו להמשיך לעשו יהיה כל כך גדול, שבמקום לברר את הניצוצות הוא פשוט ישבור אותו לחלוטין, שגם הטוב ילך לאיבוד – כל כולו ילך לאיבוד.

לכאורה, יש איזה ענין שהכל ילך לאיבוד. מה הענין? "באבד רשעים רנה"^{כא}, "יצחק ירנן"^{כב}. אבל, מסבירים בחסידות^{כג}, שגם כאשר יש תופעה של "באבד רשעים רנה" המשמעות היא לא שהרשעים הלכו לאיבוד לגמרי, אלא רק שהם יצטרכו לחזור בגלגול אחר כדי להתקן, להוציא מהם את הניצוצות הקדושים

שעדיין נמצאים בהם. לכן ה"באבד רשעים" רק ימשיך את אורך הגלות, עד שיסתיימו כל הברורים. זהו חידוש 'פחד'. חושבים 'טוב, נגמור עם הרשעים, נהרוג את כולם בבת אחת, ואז תהיה רנה לצדיקים'. אבל כתוב שלא, זו טעות – אז יצטרכו אותם רשעים, שיש בהם עדיין איזו לחלוחית של ניצוצות קדושים, לחזור בגלגול ועוד גלגול עד שיתוקנו, יקח הרבה זמן, היות ש"חשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח"^{כד}. לא מדובר רק על ניצוץ של יהודי. גם על הניצוץ בתוך הגוי הרשע ביותר – ה' חשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח.

איך נסכם את הנקודה בעוד צורה? שליצחק יש ראש של כלל ואילו ליעקב יש ראש של

חושבים 'טוב',

נגמור עם

הרשעים, נהרוג

את כולם בבת

אחת, ואז תהיה

רנה לצדיקים!

אבל כתוב שלא,

זו טעות – אז

יצטרכו אותם

רשעים, שיש

בהם עדיין איזו

לחלוחית של

ניצוצות קדושים,

לחזור בגלגול

ועוד גלגול עד

שיתוקנו, יקח

הרבה זמן

היא אכן הבטחה, "עד אשר אבוא אל אדוני שעירה", אבל זו הבטחה לעתיד לבוא, וכשיבוא משיח באמת "ועלו מושעים בהר ציון לשפט את הר עשו והיתה להוי' המלוכה"^{כז}, הכל יתקיים.

מכאן נבין גם את ההבדל בין העולם הזה לימות המשיח. עולם הזה הוא עלמא דשקרא, הגדר שלו שהולכים עד יעד מסוים, והשקר של העולם הזה הוא שאף פעם לא מגיעים ליעד. איך קוראים לזה? "עד ולא עד בכלל". זה עצם הגדר של העולם הזה, שעל שם כך הוא עלמא דשקרא. ומהו משיח? יוצא מפורש מחז"ל זה, שמשיח הוא "עד ועד בכלל" – כשמשיח יגיע אבוא-אגיע ליעד, "לשפוט את הר עשו", עד "שעירה".

בירור של כלל ובירור של פרט

אם כן, מהי הפסימיות של יעקב^{כח}? עוד כלל גדול: יעקב יודע שאי אפשר לברר את עשו בפעם אחת, פתאום, ב"פחד פתאם"^{כט}. הדרך הזו – שאנחנו ניצור את ה"פחד פתאם" ונוציא בבת אחת את כל הניצוצות הקדושים מעשו – לא עובדת כאן ועכשו בעולם הזה.

מה יקרה בפועל אם יצחק יברך את עשו? אחד משני דברים^ל: או שהשפע שלו, כמה שהוא

ד.

כז עובדיה א, כא.

כח הפסימיות של יעקב מתבטאת גם באופייהמוחין של "שמא יגרום החטא" (ברכות ד, א) גם לאחר הבטחת ה' – אין פסימיות יותר מזה (אך מקור יראת החטא הוא דווקא ב"פחד יצחק", ודוק).

כט משלי ג, כה; איוב כב, י (בחלקה הראשון של ההתוועדות, שטרם פורסם, דובר באריכות על "פחד יצחק" ו"פחד פתאם"). ל ראה גם תו"א תולדות כ, ג; שמן למאור ד"ה "ואלה תולדת" פ"א.

לא משלי יא, י.

לב תפלת מנחה של שבת.

לג שמן למאור הנ"ל.

לד שמוא"ב יד, יד.

יצחק ויעקב, הם כנגד שלשת העולמות עקודים, נקודים וברודים. עולם העקודים, בו האורות של כל הספירות עקודים בכלי אחד – בסוד "אחד היה אברהם"^מ – הוא מה שאנחנו קוראים 'תהו יציב'^{מא}, הכלי בטל לגמרי לאור ולכן הוא לא נשבר. עולם הנקודים הוא עולם התהו שבסופו של דבר נשבר, משום שהאורות המרובים שוברים את הכלים הקטנים – מועטים שבו. יצחק אבינו הוא התהו הזה לפני שהוא מגיע לידי שבירה – כאשר עקדת יצחק מצילה אותו מהשבירה, כדלקמן – ועשו הרשע הוא התוצאה של השבירה. עולם הברודים הוא עולם התיקון, עולם האצילות, עולם של אורות מועטים בכלים רחבים. זהו העולם של יעקב, ה'בעלים' של עולם התיקון, שעוסק בבירור^{מב} ותיקון הדברים

הקטנים ("אורות מועטים") – כפי שהוא חוזר על "פכים קטנים"^{מג} – בנחת ובפרוטרוט, בכלים רחבים^{מד} (להם תכונות ההכלה, כפי שהיא נקראת

מי שחושב בגדול, מה שנקרא ראש של כלל, הוא מאד אופטימי – שאפשר הכל לעשות בבת אחת. מי שחושב על הפרטים, ראש של פרט, יותר פסימי – הוא יודע שתהליך לוקח זמן, ועד שמגיעים ליעד יש גם הרבה נפילות וכשלונות בדרך

פרט. זהו עוד מושג מאד חשוב. יש "כלל שהוא צריך לפרט", ויש "פרט שהוא צריך לכלל", ויש "כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט"^{לה}. גם בהשגחה יש השגחה כללית והשגחה פרטית. מי שרגיש לפרטים יודע שהעבודה היא איטית^{לו}, לא שוונג אחד, זבנג אחד וגמרנו – הכל לוקח זמן, "ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל הילדים עד אשר אבוא אל אדוני שעירה". גם לכך קוראים אופטימיות לעומת פסימיות. מי שחושב בגדול, מה שנקרא ראש של כלל, הוא מאד אופטימי – שאפשר הכל לעשות בבת אחת. מי שחושב על הפרטים, ראש של פרט, יותר פסימי – הוא יודע שתהליך לוקח זמן, ועד שמגיעים ליעד יש גם הרבה נפילות וכשלונות בדרך, בבחינת

"שבע יפול צדיק"^{לז}, ומי יאמר שכרגע אני לא עומד לפני נפילה^{לח}.

עקודים נקודים וברודים

בשביל להסביר יותר לעומק את שתי הסברות כאן צריך להקדים עוד הקדמה כללית: כתוב בקבלה^{לט} ששלשת האבות, אברהם,

לה ברייתא דרבי ישמעאל בריש הספרא, נספח בסדורים לפני פסוקי זמרה.

לו ובדרך צחות: **פרט** נוטריקון **פרה** פרה, לאט לאט... לז משלי כד, טו.

לח עיקר ההבדל בין אופטימי לפסימי הוא בין ה"ט ל"ס, בין "חשוב טוב יהיה טוב" (אג"ק מוהרי"צ ח"ב עמ' תקלז; ח"ז עמ' קצז), בודאי, **לספק** אם יהיה טוב, שהרי "הכל בידי שמים" (ברכות לג, ב; נדה טז, ב), כולל גם "ראת שמים", שהרי ה' הוא "נורא עלילה על בני אדם" (תהלים סו, ה; וראה תנחומא וישב ד ובתו"ח תולדות ד"ה "ויתן לך" פ"י ואילך וד"ה "באתי לגני" תשל"א).

לט הגהות הרנ"ש על אוצרות חיים אות כד (נדפס גם בסוף

מב"ש).

מ יחזקאל לג, כד.

מא **חסדי דוד הנאמנים** ח"ד עמ' 48. ובכ"מ.

מב **ברודים** היינו **ברורים**, בחילוף ד"ר.

מג חולין צא, א (הובא ברש"י על בראשית לב, כה). דווקא "פכים קטנים" (העולים גם **בן רבקה** הנ"ל) משלימים את **יעקב לישראל**, כנודע.

מד על ההקדמה לברכת יצחק, "ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו הוי" (בראשית כז, כז), דרשו חז"ל (בראשית רבה סה, כג) שיצחק ראה את בית המקדש בני וחורב ובניו – "ראה ריח בני" במקדש הבנוי; "כריח שדה" במקדש החרב, עליו נאמר "ציון שדה תחרש" (ירמיה כו, יח); "אשר ברכו הוי" במקדש הבנוי ("**בני וחורב ובנוי**" עולה **משיח**, שהוא עצמו "נגלה ונכסה וגלה", וד"ל). יצחק קרא למקום המקדש שדה (פסחים פח, א) והריהו בסוד זמן החורבן, וה"חורב" הוא סוד ברכת יצחק לעשו ("איש שדה"), "על חורבן תחיה" (בראשית כז, מ), גם הבית השני – שכנגד יצחק בהקבלת הבתים לאבות

היום – כמאמר יעקב "יש לי כל"מה, יש לי הכלה לכל".

מה היה בעולם התהו בעצמו, לפני השבירה, לפני שכל אחד מהמלכים נשבר? עולם התהו הוא עולם אופטימי או עולם פסימי? המחשבה הראשונה, שהיא טעות, הדמיון, שהיות שנדמה לי שעולם התהו הוא דבר-תופעה לא טוב, מסתמא הוא פסימי – והראיה שהוא נשבר. אבל עולם התהו לא חשב שהוא יישבר, והסבה שהוא נשבר כי היה כל כך אופטימי במחשבת "אנא אמלוך"^{מז}. מה פירוש "אנא אמלוך"? שהוא

חושב באמת שהוא יכול לתפוס את המלוכה, למלך על כל העולם ולתקן את כל העולם, בבת אחת, לפי השיטה הפוליטית שלו, כמו שהסברנו באריכות בעבר^{מז}. עולם התהו, בגלל האורות

(ראה פסחים פח, א. נדרש באריכות בצרור המור ובאלישיך בראשית כח, יא) – נכלל בחורבן, כי לא שרתה בו שכינה (יומא ט, ב). עיקר תיקון יצחק הוא בזמן החורבן, בו מקיים יעקב "אתנהלה לאטי".

מעשה מרכבה הוא נבואת יחזקאל על ראשית הזמן של "חורבן", והוא סודו של יצחק. מעשה מרכבה בתורה הוא מתן תורה (לכן מפטירים במעשה מרכבה בשבועות), "מפי הגבורה" (מכות כד, א) מדתו של יצחק (שמכוון בשלש הרגלים כנגד שבועות) – עיקר קיום עם ישראל בזמן החורבן הוא על התורה, ולכן בזמן החורבן (כולל ובעיקר מבית שני) יש בעם ישראל ריבוי תלמידי חכמים וצדיקים והתפתחות מופלאה בתורה שבעל פה, כידוע, לפי זה, אברהם אבינו הוא בסוד מעשה בראשית, בסוד "עולם חסד יבנה" (תהלים פט, ג), "**בהבראם**" (בראשית ב, ד) אותיות "**באברהם**" (בראשית רבה יב, ט; פסיקתא דרב כהנא נספחים אות א; זהר ח"א צא, ב), כנודע. סודו של יעקב אבינו, הבית השלישי והנצחי, ה"בנוי" האחרון, הוא הסודות שלמעלה משני אלה, סודות "מה למעלה, מה למטה, מה לפנינו ומה לאחור" (חגיגה פ"ב מ"א) – ראה בארוכה בציץ' כ"ט תשרי (נדפס בגליון לר"ל) השתא (פ"ג) – שלמות המרחב (כדלקמן) ועד ל"נחלה בלי מצרים" (שבת קיח, א), "ופרצת" (בראשית כח, יד), וד"ל.

מה בראשית לג, יא.

מו מאמרי אדה"צ תקס"ב ח"ב עמ' תלב; כתובים ח"א עמ' קצה. ובכ"מ בדא"ח.

מז ראה חסדי דוד הנאמנים ח"ח עמ' 10.

הסדר של

עקודים נקודים
ברודים הוא סדר
של אור-זמן
מקום. מי ש'חי
במקום' נוטה
לפסימיות, מי
ש'חי בזמן' נוטה
לאופטימיות,
אך מי ש'חי
באור' הוא מעל
לשניהם

המרובים, הוא סופר אופטימי – הוא ב'היי' (של 'אני משיח', בגימטריא משוגע, כנודע^{מח}), הוא לא מאוזן, לכן הוא נשבר. באיזה כיוון הוא לא מאוזן? הוא לא בדכאון. כל אחד מאותם מלכים שאמרו "אנא אמלוך" הוא לא מדוכא בכלל. אדרבא, הוא אופטימי מאד-מאד, ב'היי' גדול ביותר. אבל זו אופטימיות מדומה. יש אופטימיות אמתית, דקדושה, כמו האופטימיות של יצחק – שהוא מאותו שרש (אורות ד-סג שמעל ל-מה של עולם התיקון).

אבל יש אחד שהוא מעולם התיקון, קורא את המפה כפי שהיא, והוא יחסית פסימי (כמו גדולי הצדיקים של הדורות הקודמים, שידעו ואמרו ברור שמשח לא יבוא בימיהם...^{מח}) – והוא יודע שתהליך הגאולה לוקח זמן (והרבה מאד סיעתא דשמיא...).

נסביר בעוד צורה: עולם העקודים הוא למעלה מהזמן והמקום, הוא נקודה פשוטה ללא ממדים כלל – ה"כלי אחד" הוא הנקודה שמכילה איך-סוף אור. הזמן והמקום הם פנימיות וחיצוניות הכלל^{נב}. הזמן הוא פנימיות הכלל, בה מורגש 'מיעוטו' של הכלי – מרגישים ש"אין זמן", צריכים להזדרז (כאשר בעולם התהו הדור מצוה הוא בעיקר "זריזין מקדימין"^{נא}, שרש המלך הדר^{נב} ששם אשתו מהיטבאל, בגימטריא זמן). בעולם התהו יש כבר זמן – תהליך של

מח **אדמה שמים ותהום** מאמר "נסי נסים" הערה קד (עמ' פב); שיעורי ו' אייר תשע"ג ואור לכ"ד טבת תשע"ד. ובכ"מ. מט ראה אוצר ישראל מערכת רבי מנחם נחום מטשרנוביל. מאמר מרדכי (סלונים) מערכת רבי חיים מקוסוב. ועוד. נ על היחס של זמן ומקום כפנימיות וחיצוניות המלכות (הכלי) ראה גם **מבחר שיעורי התבוננות** חט"ו עמ' 99. נא פסחים ד, א.

נב ראה גם לאורך סדרת הרשימות (ציצוים) בנושא הדור מצוה – מכ"ט תשרי עד כ"ז חשוון (ובפרט ברשימת י"ג חשוון – נדפסה בגליון תולדות) השתא.

תיקון מלמעלה או מלמטה

שוב, במקור אברהם-יצחק יעקב הם עקודים-נקודים-ברודים, אבל התכלית של עקדת יצחק הוא להעלות את יצחק אבינו מעולמו שלו לעולם של אברהם אבינו, עולם העקודים (כדי שלא יבוא לידי שבירה, אלא יתכלל ביציבות התהו היציב, וגם יזכה להוליד

תולדות בבחינת "אמת ויציב", וד"ל). בעקדה יש התכללות בין אברהם ויצחק^{כב}, שהתכלית שלה היא המשכת נשמה חדשה ליצחק – "אלה תולדת יצחק בן אברהם [בלידה הראשונה] אברהם הוליד את יצחק [מחדש, בעקדה]"^{כג}. בעקדה כתוב "והעלהו"^{כד} – התכלית היא להעלות את יצחק למדרגה גבוהה יותר, מדרגתו של אברהם. חז"ל מדייקים שה' אמר לאברהם "והעלהו" ולא 'ושחטהו', והכוונה היא ממש הפוכה: "אסקתיה – אחתיה"^{כה} (העלה אותו ותוריד אותו חזרה). אחרי שאברהם מעלה את יצחק למדרגתו שלו, עולם העקודים, התכלית היא להוריד אותו לעולם הזה עם המדרגה העליונה שהשיג בזכות העקדה (על דרך המבואר^{כז} שאחרי שיצחק שהה שלש שנים בגן עדן^{כח} הוא יורד לעולם כשגן העדן עמו, וממשיך לחיות כל חיים בגן עדן, מעל לזמן ומקום). המדרגה הזו של יצחק מתבטאת ביכולת שלו לברך את הברכות הכי נעלות בתורה^{כט} – "ויתן

נח מגיד מישרים פרשת תולדות ראה מגלה עמוקות פרשת תולדות ד"ה "אברהם הוליד":

נט בראשית כב, ב.
ס רש"י עה"פ.

סא לקו"ש ח"א תולדות ס"ט.

סב מדרש הגדול בראשית כב, יט. מדרש הבאור פרשת וירא. מובא בפירוש ריב"א על בראשית כה, כז ובחזקוני כב, יט.

סג ראה שער הפסוקים ישעיה פ"א. וראה שיעורי י' כסלו תשע"ח; ג' כסלו תשע"ט. ועוד.

התכלית של עקדת יצחק הוא להעלות את יצחק אבינו מעולמו שלו לעולם של אברהם אבינו, עולם העקודים

"וימלך... וימת"^{נג} – אבל הכל בקיצור, נקודה-אחרי-נקודה בסמוך, ואלו הכלים המועטים של עולם התהו. המקום הוא חיצוניות הכלי, תחושת המרחב שבו (מרחב פירושו מקום), ולכן בעולם התיקון הכלים רחבים^{נד}. כלומר, הסדר של עקודים-נקודים-ברודים הוא סדר של אור-זמן-מקום (סוד עולם-שנה-נפש של

ספר יצירה^{נז} – הנפש היא האור והשנה והעולם, הזמן והמקום, שתי בחינות בכלים)^{נח}. נמצא שמי ש'חי במקום' נוטה לפסימיות, מי ש'חי בזמן' נוטה לאופטימיות, אך מי ש'חי באור' הוא מעל לשניהם. המחשה טובה לכך היא הידוע בפיזיקה היום שבמהירות האור בטלים הזמן והמסה – אין זמן ואין מקום – כטבע עולם העקודים בו הכלי בטל לאור (שם חיים בנקודת האמת, בה אין שום משמעות לזמן שלוקחים תהליכים או לריבוי הפרטים שלהם^{נח}, וממילא האופטימיות והפסימיות מתאחדות).

נג ראה בראשית לו, לב"ט.

נד מכאן מובן שמצות עשה שהזמן גרמן, תיקון התהוהזמן, מוטלות רק על הגברים, בעוד הנשים הן תיקון בעצם. **איש זמן אשה מקום** משלימים ל"ל ברבוע, סוד הלב היהודי (רק ראשי התיבות עולים 7 ברבוע וסופי התיבות אותיות נשמח). ובלשון ספר יצירה - **איש שנה אשה עולם** - עולה 1118 ("שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד")! בעבודה, איש אשה הם בסוד זריזות-מתינות על ידי העבודה של "זריזות במתינות" (הוספות לכש"ט רה) מתחבר קו התהו של הזמן עם הכלים הרחבים של המקום, והינינו עבודת האיש לאמץ (במאמץ) את הקצב של אשתו (ראה **שכינה ביניהם** פ"ז ובכ"ד), כדי לחבר את ממד הזמן וממד המקום למרחב עצמי אחד, "והיו לבשר [לשון בשורה] אחד" (בראשית ב, כד).

נה ספר יצירה פ"ג מ"ג. ובכ"מ.

נו ומכאן הסבר עמוק לנטית בעל המאור עינים להשמיט את המקום ולהסתפק בנפש ובזמן - ראה מאור עינים תולדות ד"ה "ואלה תולדות" (שנתבאר בגליון הקודם) וגם ויצא ד"ה "ויצא יעקב" השני (שנתבאר לקמן בגליון הזה), וכן הוא בכל מקום בספריו - וד"ל.

נז וראה בחריפות בשיחת פורים ה'תש"ד סעיפים ט ורא.

שהתיקון יקרה מלמטה, מעולם הברודים – תיקון של "עבודה בכח עצמו" (כמו כל עבודה אמיתית, "תתן אמת ליעקב"^{סו}, שהיא באופן של "אמת מארץ תצמח"^{סז}, מלמטה למעלה). תיקון כזה לוקח זמן, הוא לא בבת אחת, אבל בסוף נזכה ל"עד ועד בכלל", בסוף נגיע "שעירה"^{סח}.

"אחישנה" ו"בעתה"

איך נאמר את כל זה במלים פשוטות? יצחק אבינו הוא בסוד "זכו 'אחישנה'"^{סט}. הוא מאמין שעכשיו, ברגע הזה, כשאני הולך לברך את עשו בני בכורי "לפני הוי' לפני מותי"^ע (כפי שרבה מצטטת את דבריו לעשו) – "לפני הוי'" היינו למעלה משם ה' של עולם התיקון ו"לפני מותי" היינו למעלה מהשרש של מיתת המלכים – הוא מאד אופטימי, והוא מאמין ב"זכו 'אחישנה'". אבל יעקב, הפסימי שלנו, מאמין שהמצב שלנו הוא "לא זכו 'בעתה'" – לא זכינו לתקן את עשו בבת אחת, בעצם כי לא זכינו בעצמנו, אנחנו לא מתקנים, כמו שהרבי אומר שהבעיה היא אתנו^{עא}. ממילא, הגאולה צריכה לקחת זמן.

מה פירוש "זכו" בלשון חז"ל? לנצח, כמו ב"לא זכית" של רבי אלעזר בן עזריה בהגדה של פסח^{עב}, שפירושו "לא נצחת". מי אומר היום

סו מיכה ז, כ.

סז תהלים פה, יב.

סח "שעירה" עולה אדם פעמים אחד, דרגת אברהם (עקודים), שהוא "האדם הגדול בענקים" (יהושע יד, טו וברש"י שם), "אחד היה אברהם" (מתאים למבואר לעיל הערה סה).

סט סנהדרין צח, א.

ע בראשית כז, ז.

עא ראה שיחת פרשת ויצא, ט' כסלו תשנ"ב (התועדויות תשנ"ב ח"א עמ' 354).

עב ממשנה ברכות פ"א מ"ה.

**הוא מעדיף
שהתיקון יקרה
מלמטה, מעולם
הברודים - תיקון
של "עבודה בכח
עצמו" (כמו כל
עבודה אמיתית,
"תתן אמת
ליעקב", שהיא
באופן של "אמת
מארץ תצמח",
מלמטה למעלה)**

לך האלהים מטל השמים וגו'^{סד}. לאור זאת, הסברה של יצחק היא שאחרי שעליתי לעולם העקודים, המקום הרם הנוכחי שלי, בו הכל אחד – כולל האופטימיות והפסימיות – אני יכול לברך, להמשיך אור, אל עשו שנמצא למטה, בשבירה, ולהעלות ממנו בבת אחת את כל הניצוצות הקדושים שיש בו. ככה מוסברת בחסידות הסברה של יצחק לרצון לברך את עשו^{סה}. לדעת יצחק, התיקון של עולם הנקודים צריך לבוא מלמעלה, מעולם העקודים, ואז הוא בא בבת אחת, ללא

שהות של זמן (כמו שבעולם העקודים, שמעל הזמן והמקום, כנ"ל, כל האורות עקודים בכלי אחד). אבל יעקב חושש, משני הטעמים הנ"ל של מה שעלול לקרות אם יצחק ימשיך את האורות המדובים-האופטימיים שלו, ולכן הוא מעדיף

סד בראשית כז, כח. ברכת "מטל השמים" היא על דרך הבטחת ה' "איהיה כטל לישראל" (הושע יד, ו), העולה אל פעמים איהיה (בחלוקה הזו), בסוד "חסד אל כל היום" (תהלים נב, ג), "חסד לאברהם" (מיכה ז, כ), אברהם עולה ח"פ אל והוא פרסם את "הוי' אל עולם" (בראשית כא, לג), דווקא, חז"ל אומרים (תענית ד, א) שכנסת ישראל שאלה שלא כהוגן, "ויבא כגשם לנו" (הושע ו, ג), ברכה התלויה באתערותא דלתתא, אבל ה' ענה כהוגן, "איהיה כטל לישראל", ברכה הבאה מ"טל דעתיקא" באתערותא דלעילא בלבד (ובאה דווקא לישראל, מדרגת הגדלות של יעקב). זהו הגילוי של שם "איהיה", הגילוי לעתיד לבוא, ועליו נאמר ליצחק דווקא לעתיד לבוא "כי אתה אבינו" (ישעיה סג, טז), וד"ל.

סה הוא בעצם רוצה שהאברהם שבו, לו זכה בעקדה, יתקן את עשו. היחוד של אברהם עשו – "אברהם קראו 'הר' (פסחים פח, א ובכ"ד) עם 'הר עשו' (שעד תיקונו הוא ההר דלעיל, טורי דפירודא) – עולה ג"פ יצחק, ועם יצחק, המברך, כבר עולה ארץ ישראל (סוד "מטל השמים ומשמני הארץ", הארץ היא בחינת עשו – ברצון הקדום, שיצחק מנסה לבטא אותו, עשו הוא המלכות המשלימה את המרכבה, כאשר אברהם יצחק יעקב עשו עולה יצחק פנים ואחור, וד"ל, ולפי הרמז הנ"ל יש לצרף לך הר' שדה בית הר', המשלים ל-2145, אדני במשולש, תיקון שלם של המלכות, מגמת כל האבות, החל מאברהם שהיה הראשון לקרוא לו יתברך בשם אדנות).

אופטימיות בגבולות הריאליות. כלומר, לא אופטימיות דמיונית, ללא קשר למציאות (כפי שהיתה בעולם התהו שנשבר).

במושגים שהשתמשו בהם לעיל, עולם הברודים – עולם האצילות המתוקן! – הוא עולם של פסימיות, שגם לה מתאים לקרוא פסימיות ריאלית^ט. ההארה של האצילות בעולמות התחתונים ב"ע – עד ל"אף עשיתי", סוד 'אצילות פה' (גם בעולם העשיה, עד לעולם הזה שכל מעשיו "קשים ורעים והרשעים גוברים בו"^{טח}), כנודע^ט – הופכת גם אותם להיות בבחינת פסימיות ריאלית. בכל אופן, אינה דומה, הריאליות של עולם האצילות, בו כמעט הכל ריאלי, לריאליות

הקשה יותר של העולמות התחתונים^פ (כאשר תסריטי אימה לא ריאליים שייכים כבר לתחומי עולמות הדמיון שמתחת למציאות^{פא}).

אבל, כמו שהזכרנו, מעל האופטימיות של עולם התהו ומעל הפסימיות של עולם התיקון נמצא עולם העקודים, שרש אברהם אבינו – האור שלמעלה מהזמן והמקום – ודווקא ממנו יש כח להמשיך למטה, בברכת אברהם (בפיו של יצחק אל יעקב המתחפש לעשו, בעצת רבקה אמנו), אופטימיות ריאלית (כלומר, להפוך את הכיוון של הריאליות מהנטיה לפסימיות – פסימיות-ריאלית של העולמות התחתונים –

עז בעולם הברדים רואים דברים כהוויתן, באופן של "דבר הכתוב בהוה" (ב"ק פ"ה מ"ז; מכילתא פרשת בא פ"ג ובכ"מ), במציאות הרגילה של "עולם כמנהגו נוהג" (ע"ז נד, ב).

עז ע"ח שמ"ב פ"ד; תניא פ"ו.

עז ע"ז נד, ב.

פ וכפי שדובר בארוכה בשיעור אור ל"ז תשרי (ח"), נדפס בגליון בראשית) השתא בענין תורת ההסתברות - עיי"ש ודוק היטב.

פא ראה חנה אריאל לך לך ד"ה "חמשה קנינים".

אינה דומה הריאליות של עולם האצילות, בו כמעט הכל ריאלי, לריאליות הקשה יותר של העולמות התחתונים (כאשר תסריטי אימה לא ריאליים שייכים כבר לתחומי עולמות הדמיון שמתחת למציאות)

"זכו 'אחישנה'?" אלו שאומרים 'בואו ננצח', עכשיו, היום! זהו דבר טוב. אם ננצח – אז נזכה, כי זו אותה מלה. אם עם ישראל היה באמת רוצה לנצח – אז היה "זכו 'אחישנה'" היום. אבל יעקב יודע את המציאות, שעם ישראל לא רוצה לנצח, לכן המצב נקרא "לא זכו". הרצון לנצח לגמרי, "ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם"^{טז}, הוא הזכות בה תלוי "אחישנה" או "בעתה". לכן יעקב הוא בחור של "בעתה", "ואני אתנהלה לאטי... עד אשר אבוא אל אדוני שעירה". אבל יצחק אבינו הוא זקן של "אחישנה", של "זכו". מה זאת אומרת? משהו לא רוצה לנצח?! פשיטא, בשכל הכי פשוט, שצריך לנצח את המלחמה

– 'ננצח היום! הרי זה בדינו!' ("יד ישראל תקיפה"^{טז}) – ואז בא משיח היום וגמרנו, הכל מתברר והכל "אחישנה".

אופטימיות ריאלית

דברנו לאחרונה^{טז} על כך שבין שני קצוות יש תמיד ממוצע, בעיקר בהקשר של היצרים – יצר שלישי, יצר הדעת ("דעת טוב ורע"^{טז}), בין היצר הטוב והיצר הרע. גם כאן, בין אופטימיות לפסימיות יש ריאליות, שקשורה עם ידיעה של המציאות (והסימן: **אפר** – אופטימיות, פסימיות, ריאליות). ריאליות בדרך כלל מידרדרת מהר לפסימיות, אבל תיקון היצר השלישי הוא

עג תהלים יח, לח.

עד וראה **תיקון המדינה** פ"ט שהגדרה הלכתית-מציאותית זו אינה תלויה כיום אלא ברצוננו.

עה שיעור אור ל"ז חשוון (נדפס בגליון חיישרה) והמשכו שיעור 'צר הדעת' (נדפס בגליון תולדות) השתא. ראה גם הקדמת **שבעים פני חן** עמ' ט.

עו בראשית ב, ט.

תיקון (אכן, "אין בכלל אלא מה שבפרט", האופטימיות היא ריאלית)^{פג}.

עד כאן השיחה הזו. לחיים לחיים. שיהיה יום הולדת שמח לכולם, ושיהיה "זכו" – אנחנו אנשים אופטימיים, מעולם התהוו.

פה למדייקים, לעיל נתבאר שהכלל הוא עולם הנקודים האופטימי (יצחק) והפרט הוא עולם הברודים הפסימי (יעקב), אך בסיכומו של תהליך – וכפי שנרמז בגימטריא שבהערה הקודמת – יש כאן מבנה בו ה"כלל ופרט וכלל" שייך בעצם לסדר של עקודים-נקודים-ברודים (אברהם-יצחק-יעקב) באופן מורכב ועמוק יותר: הכלל הראשון הוא הכלל של עקודים, היינו העלאת יצחק (הכלל דלעיל) להכלל באברהם (ומשם לברך את יעקב בדמות עשו); הפרט הוא הטבע הראשון של האצילות, "אתנהלה לאטי", פרט אחרי פרט, כשבטעם הפסימיות של יעקב היא השתקפות (ותיקון) של יצחק בעולם הזה (כמעין הפרעה דוקטבית, כשה'היי' של אופטימיות מגיע ללוא' של פסימיות, כשהאדם נופל לעלמא דשקרא, שלמטה מהריאליות האמתית), כנ"ל הערה מד שיצחק הוא זמן הגלות בו מקיים יעקב "אתנהלה לאטי" (רבקה 'משקפת' את יצחק בתוך יעקב, כשהיא כוללת בכך גם השתקפות של האופטימיות, המתבטאת בכך שהיא שולחת את יעקב לגנוב את הברכות, בזריזות, מתוך בטחון שתבוא עליו ברכה ולא קללה); הכלל השני היינו המשכת ברכת העקודים (שרש הנקודים בתהו היציב) – ברכת אברהם (הריאלי, יחד עם שרה הריאלית עוד יותר ממנו, ולכן נאמר לו "שמע בקלה") – להמתיק את דיני הברודים (היינו הפירוט הרב שלהם) ולהגיע למצב מאוזן-מתוקן באמת של אופטימיות ריאלית, כמבואר בפנים, כאשר מרגע לרגע כל המציאות עולה, והריאליות נעשית יותר ויותר אופטימית, ודוק היטב בכל זה.

יש כאן כבר "כלל ופרט וכלל", במבט אופטימי- ריאלי רואים איך הפרטים מצטרפים לכיוון כללי של תיקון

לנטיה לאופטימיות ריאלית^{פג}. זהו הפשט של "בעתה אחישנה" – ש"בעתה" מתחוללים הדברים במהירות של "אחישנה"^{פג}. רק "בעתה" היא פסימיות, "לא זכו", אבל כשמצרפים אותה מיד ל"אחישנה" היא כבר אופטימיות ריאלית. במושגים של כלל ופרט – ראש של כלל אופטימי וראש של פרט פסימי, כנ"ל – יש כאן

כבר "כלל ופרט וכלל"^{פג}, במבט אופטימי-ריאלי רואים איך הפרטים מצטרפים לכיוון כללי של

פב ובמושגי השיעורים הנ"ל על היצר השלישי, זו ההפיכה של קליפת נגה מטבעה להניק לקליפות הטמאות לגמרי (תניא פל"ז) – עד שהיא מגיעה לבחינת עמלק (וראה שיעור "יצר הדעת" הערה ט) – להיות הכח שמעלה הכל לקדושה (הפיכה שפועלת מחית עמלק), ודוק.

פג ראה רד"ק ורשב"ע (ועוד) על ישעיה ס, כב. ולפי מה שנתבאר על שלשת האבות, אברהם הוא "בעתה אחישנה" כפשט, שזהו ביטוי אחד (כאשר דווקא חז"ל, שעניינם תיקון השבירה, נקודים-ברודים, מחלקים את הביטוי לשתי בחינות שונות) – "זכו" ו"לא זכו" יחד, בבחינת "לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא" (מו"ק כח, א; זהר ח"א קפא, א; ח"ב ו, א; תקו"ז י), "אין מזל לישראל" (בעש"ט עה"ת לך אות כו ע"פ שבת קנו, א), וד"ל – לעומת יצחק שהוא "אחישנה" ויעקב שהוא "בעתה". והנה, **אברהם בעתה אחישנה, יצחק אחישנה, יעקב בעתה** עולים 2340, **הוי** פעמים **מלך, מה** פעמים **בן, וד"ל**.

פד **כלל ופרט וכלל** ועוד **בנוי וחרב ובנוי** (ראה לעיל הערה מד) – ודוק בהערה הבאה – עולה 819, **אחדות פשוטה** וכו'.

שיעור

שיעורי הידור מצוה - שיעור כב

"מלח ממון"

קיצור מהלך השיעור

במסגרת רצף השיעורים על הידור מצוה (רובם כ'ציוצים') - והמעלה של פיזור הממון עד ל"בכל מאדך" - נלמד המשל שמשלו אנשי ירושלים "מלח ממון חסר" (ויש אומרים "חסד"), שמשמעותו שמה שאדם מחסר מממנו לצדקה (חסד) הוא-הוא מה שמשמר ומקיים אותו. ב'ציוץ' שלפנינו מגוון פירושים בענין - רובם פירושי הקדמונים בתוספת ההסבר הפנימי שלהם, ציצים ופרחים. "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" והכל מכוון ל"המעשה הוא העיקר", לקיים את ממנו של ישראל על ידי ריבוי צדקה וחסד, עד שנזכר לגאולה האמתית והשלמה וקיבוץ נדחי ישראל באופן של "כספם וזהבם אתם" (כשגור בפיו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש).

איתא בכתובות סו, ב^א:

מלח ממון חסר ואמרי לה חסד.

"עשר בשביל שתתעשר"^א (הפיכת ש שמאלית ל-ש ימנית) — "לאכללא שמאלא בימינא"^ב, שפע עד בלי די, ללא צמצום של שמאל).

"יש מפזר" — צריך לפזר את כל מה שיש, החל מעצם היש שלך. "פזר נתן לאביונים, צדקתו עומדת לעד"^ג היינו קיום לעד. והוא סוד "שבע יפול צדיק וקם"^ד — "פזר נתן לאביונים" ר"ת נפל, שע"י "פזר גו" מקים ומחיה את הנופל (החל ממה שהוא עצמו נפל, "שבע יפול", כנ"ל) ואז "צדקתו עומדת לעד", זוכה להיות עד ראייה ל"תשועת ה' כהרף עין"^ה ועד ל"ברכה עד

מגן אבות: קיום ותוספת

במגן אבות לרשב"ץ^א באר: מעשרות סיג לעושה, לנכסים לא נאמר דהיינו קיום בלבד אלא לעושה, עשירות יתרה, כמ"ש "יש מפזר ונוסף עוד"^ב, עוד ועוד, "ובחנוני נא בזאת... והריקתי לכם ברכה עד בלי די"^ג — "עשר תעשר"^ד —

רשימת הרב (ציץ). כ"ה מרחשון תשפ"ו.

- א רוב הפירושים דלקמן נלקטו במדור "כפתור ופרח" במתיבתא על אתר.
 ב אבות פ"ג מ"ג.
 ג משלי יא, כד.
 ד מלאכי ג, י.
 ה דברים יד, כב.

1 שבת קיט, א; תענית ט, א.

2 ראה זהר ח"ג קעו, א; קעח, א.

ח תהלים קיב, ט.

ט משלי כד, טז.

י לקומ"א רא.

יא ביטוי שגור בספרות ישראל. ראה מנחה ליהודה עמ'

בלי די", ללא צמצום כלל.

ומסביר ה"מגן אבות" שהמלח קיום לבשר מפני שמוציא את הלחלוחית שבבשר הגורמת לקלקול וסרחון הבשר. לחלוחית היינו תענוג ולשם קיום הבשר יש ליבש את התענוג החיצוני,

"תענוגות בני אדם"^{יב}, דהיינו הישות שבבשר ושבממון (התענוג של הנה"ב לספור בכל שעה את מעותיו, וממילא לשמור עליהן היטב לא לפזר). ביום שני של מעשה בראשית לא נאמר "כי טוב", הכל היה מים, הכל תענוג^{יג} (מים עליונים, תענוג אלהי – ניחא; אבל מים תחתונים, תענוגות בני אדם...^{יד}). רק ביום שלישי, כאשר "יקוו המים", התענוג התחתון, "ותראה היבשה"^{טו}, **יובש** המאפשר **ישוב** בני אדם, "לא תהו בראה לשבת יצרה"^{טז}, נאמר "כי טוב"^{יז}.

מי שמפזר לצדקה נעשה אדם מן הישוב, ומתעשר והולך מחיל אל חיל.

סודות חסר

חסר אותיות **סחר**, לשון מסחר. יהודי הוא סוחר (כנעני^{יח}, למעליותא). המסחר הטוב ביותר הוא לפזר לצדקה ולגמול חסד ("ואמרי לה חסד"), היינו מסחר עם ה' – "ובחנוני נא בזאת גו".

חסר אותיות **חרס**, שמש – "שמש צדקה ומרפא בכנפיה"^{יט}.

חסר אותיות **סרח** – או צדקה (מלח ממון)

מי שמפזר לצדקה נעשה אדם מן הישוב, ומתעשר והולך מחיל אל חיל

או סרחון, כנ"ל.

במאמר "מלח ממון חסר" הניקוד של "חָסֵר" הוא סגול סגול, כמו הניקוד של חָסֵד. סגול הוא ניקוד החסד, כנודע בקבלה^כ. סגול סגול היינו עוד חסד ועוד חסד. אנחנו עם סָלָה לה' על שם החסד

שאנו עושים, בהיותנו רחמנים בני רחמים^{כא} וגומלי חסדים בני גומלי חסדים^{כב} (בטבע, כל שכן על ידי עבודה, "עבדת הצדקה השקט ובטח עד עולם"^{כג}, כמבואר בתניא^{כד}).

בעל ההפלאה: ממון חסר

ובעל ההפלאה כתב בסוגיא: ב"מלח ממון חסר" יש לכתוב "ממון" חסר ו – 'לחסר' את המלה "ממון" – דהיינו "ממון". ודוקא אז אותיות המילוי של ממון – **מם מם** נון הן אותיות **ממון** מלא!

והוא על דרך "מאן דאיהו זעיר איהו רב"^{כה}, "כי אתם המעט מכל העמים"^{כו}, "ממעטין עצמכם"^{כז}. **מעט** מוסיף **טעם**.

ממון חסר עולה **עני**, שנמצא בחסר כל, עד שנרחם עליו כו'. אם כן, **מלח ממון** היינו **לחם עני**^{כח}, "ג"פ הוי' (מלח-לחם) וה"פ הוי' (ממון-עני) עולה ח"פ הוי', בגימטריא **יצחק**, "ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד כי גדל מאד"^{כט}. גדולה היינו חסד (בחינת סגול, כנ"ל). הכל בזכות המעשרות שנתן (שבזכותם מצא "מאה שערים"^ל), כדברי

כ תקו"ז ע (קכט, א"ב).

כא ספר החינוך מצוות מב, מד ויתצח.

כב ראה יבמות עט, א.

כג ישעיה לב, יז.

כד תניא אגה"ק יב.

כה זהר ח"א קכב, א.

כו דברים ז, ז.

כז חולין פט, א (הובא ברש"י עה"פ).

כח דברים טז, ג.

כט בראשית כו, יג.

ל שם כו, יב.

28:27

יב קהלת ב, ח.

יג שערי קדושה ח"א ש"ב; תניא פ"א.

יד ראה אוה"ת קרח עמ' תשכג ואילך; ד"ה "כל פטר רחם" תרכ"ז. וראה גם לקו"ת ואתחנן יא, ב; אמרי בינה שער הק"ש פ"ד ובכ"מ.

טו בראשית א, ט.

טז ישעיה מה, יח.

יז בראשית א, י.

יח תנחומא מסעי ט.

יט מלאכי ג, כ.

עזר כנגדו^{מב} (והיינו הבחינה העליונה של אשה, שכולה מסורה "לו"^{מג}, סוד לו צדיקים שבדור^{מד}).

רבינו בחיי: "כבד את הוי' מהונך"

רבינו בחיי כתב בהקדמתו לפרשת כי תבוא: "כבד את הוי' מהונך ומראשית כל תבואתך. וימלאו אסמין שבע ותירוש יקביך יפרצו"^{מה} (ראה רבינו יונה עה"פ). בא שלמה המלך ללמדנו את מדת הבטחון (כמבואר ברבינו יונה שם) בפיזור ממונו לצדקה, ואל ידאג שיחסר לו, אדרבה "יש מפזר ונוסף עוד", כנ"ל, וכן נאמר "נותן לרש אין מחסור"^{מו}.

והנה, ידוע^{מז} בסוד "כל הון יקר ונעים"^{מח} ש"הון" בהוד ("יקר" ביסוד ו"נעים" בנצח, "נעמות בימינך נצח"^{מט}). הוד היינו בטחון סביל^ג, "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך"^{נא} — כלכלה עולה ז"פ הוד. היודע להודות לה' על הכל הוא המפזר את ממונו לצדקה בבטחון גמור בה' כי טוב. חז"ל הקישו^{נב} את הפסוקים "כבד את הוי' מהונך" ו"כבד את אביך ואת אמך"^{נג}, ולמדו שיש לכבד את שלשת השותפים באדם^{נד} — אב, אם, הוי'. אב-אם-הוי' עולה 70, היינו שם הוי' ב"ה ועוד המילוי הבסיסי של הוי', מילוי מד — יוד הא וו הא — העולה אב אם. והוא סוד כללות

חז"ל^{לא} (כפי שכתב הרמב"ם^{לב}, שיצחק חידש מצות מעשר — "מעשרות סיג לעושר", כנ"ל, סוד "שלחן בצפון"^{לג}, יצחק, מתנת העושר בגבורה^{לד}). האותיות האמצעיות של יצחק — צח — הן ר"ת צדקה חסד. אצל יצחק התקיים "עד ועד בכלל"^{לה}: "ויגדל האיש וילך הלון וגדל עד" עולה תריג העולה "צחק עשה לי"^{לו}. "כי גדל מאד" עולה יבק (שם מלא — הוי' אלהים).

צדקה מ"זפרנה" עד "חצר עינן"

ונוסיף פירוש בהשראת דברי העטרת ישועה מדז"יקוב^{לז}:

"וַיֵּצֵא הַגָּבֹל זַפְרָנָה וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו חֲצֵר עֵינָן
זֶה יִהְיֶה לְכֶם גְּבוֹל צָפוֹן"^{לח}. יש לצאת מ"הגבול"
החסר ו ולהגיע ל"גבול" המלא ו, סוד המשכת בלי גבול בגבול (בחינת רבי^{לט}). והוא על ידי פיזור לצדקה, סוד "זפרנה" אותיות זפרנה, בגימטריא פזר הכל.

הצדקה צריכה להגיע ל"חצר עינן", אל תקרי חצר' אלא 'חסר' (צ-ס מתחלפות באותיות השיניים). עינן בגימטריא עניים, דקיימי ושכיחי (כרבה)^{לז}.

יש למלא את כל "אשר יחסר לו" לעני, אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו^{מא}. עד "לו" זו אשה", להשיאו אשה, כמו שכתוב "אעשה לו

לא בראשית רבה סד, ו. וראה גם הנסמן בהערה הבאה.
לב הלכות מלכים פ"ט ה"א. וכבר האריכו בנו"כ ברמב"ם שם - ראה ברדב"ז, כסף משנה ומגדל עוז על אתר - וראה באריכות לקו"ש ח"ה לך ב וש"נ.
לג בבא בתרא כה, ב.
לד ראה יין משמח ח"ה שער שני בתורה "שבע מתנות החופה".
לה ברכות כו, ב; פסחים קיז, ב; נזיר ו, ב. ובכ"מ.
לו בראשית כא, ו.
לז עטרת ישועה מסעי א - עיי"ש (באופן אחר מבפנים).
לח במדבר לד, ט.

לט ע"פ מאמר רבי הלל מפאריטש, כפי שמופיע בכתבי החסיד ר' יוחנן גורדון. מובא במגדל עז (מונדשיון) עשרה מאמרות עמ' שנג ונתבאר באריכות בלב לדעת מאמר "צדיק יסוד עולם".

מ ראש השנה ו, א.

מא כתובות סז, ב.

מב בראשית ב, יח.

מג ראה הקדמת שכינה ביניהם הערה א.

מד סוכה מה, ב ועוד (עה"פ "אשרי כל חוכי לו", ישעיה ל, יח).

מה משלי ג, ט"י.

מו משלי כח, כז.

מז סוד ה' ליראיו ש"א פ"ח.

מח משלי כד, ד.

מט תהלים טז, יא.

נ סוד ה' ליראיו ש"א פ"י (נתבאר בשיעורים בסוד ה' ליראיו ח"ג עמ' רלט ואילך); לב לדעת מאמר "אמונה ובטחון" פ"ב.

נא תהלים נה, כג.

נב קידושין ל, ב; לב, א; ב"מ לב, א.

נג שמות כ, יב.

נד קידושין ל, ב.

הפכים הנראים בעולם (מה שלא יבינו החוקרים איך יצאו מאחד פשוט).

מלח עולה ו צירופי אחד, הכל אחד.

מלח הוא גם מלך, להמליך את השי"ת מלך על כל העולם, על כל ההפכים שיש בו. מלח סוד "עשה שלום במרומיו"^{טו}, בין מיכאל שר של מים וגבריאל שר של אש^{טז}, על ידי גילוי אור עצמי הנושא הפכים^{טח}.

"ברית מלח" עולה **"משה משה"**^{טט}, "לא פסיק טעמא בגוויהו"^ע, היינו משה של אש, התגלות ה' למשה באש דוקא^{עא} (שרש שמאי שבו) ומשה של מים ("מן המים משיתהו"^{עב}, שרש הלל שבמשה^{עג}).

מהר"ל: צנור של השפעה ושמירת התוספת

המהר"ל בחידושי אגדות על הסוגיא מבאר שהאדם (הצדיק, "ועמך כלם צדיקים"^{עד}) הוא צנור פתוח שמקבל מלמעלה ומשפיע למטה, ואם הוא סותם את הזרם, על ידי קמצנות כו', אזי המעיין מתקלקל, ונשאר ללא כלום.

היינו סוד תיקון "נצר חסד"^{עה}, מזל עליון ("אין מזל לישראל"^{עו}) – **נצר** אותיות **צנור**, כנודע^{עז}. אבא יונק ממזל עליון^{עח}, היינו שעל ידי הפיזור לצדקה מזדכך מוחו (חכמה-מוחא) אלף פעמים ככה^{עט}. "אלף פעמים" היינו סוד

שבעים פנים לתורה^{נח}, שבעים יוצאי ירך יעקב^{נז}, שבעים סנהדרין וכו'. **"סוד [70] הוי' ליראיו"**^{נח}, היראים המפזרים את ממונם לצדקה.

יש כאן "הונך" "תבואתך" "אסמין" ו"יקבין": "הונך" כנגד כתר (שרש ההוד ברדל"א^{נח}). "ראשית כל תבואתך" כנגד חכמה ("ראשית חכמה"^{נט}), "אסמין" כנגד דעת (בה תרין עטרין, סס חיים מימין^{סו} כו') ו"יקבין" כנגד בינה (יין המשמח^{סא}). סדר כתר-חכמה-דעת-בינה הוא בסוד נשימת **חדוה** (שאיפה-בלימה-נשיפה-מנוחה), כנודע^{סב}, "כל הנשמה תהלל יה"^{סג}.

"הונך", "תבואתך", "אסמין", "יקבין" עולה 1183, 7 פעמים 13 ברבוע. וביחד עם 637, 13 פעמים 7 ברבוע, **"יראת הוי' [היא אוצר]"**^{סד}, עולה 1820 – מספר הופעות שם הוי' ב"ה בתורה, **סוד פעמים הוי', "סוד הוי' ליראיו ובריתו להודיעם"** (כנ"ל).

כלי יקר: להמליך את ה' על כל ההפכים

הכלי יקר מקשר את המאמר לפסוק "וכל קרבנך במלח תמלח"^{סה} ומסביר שסוד המלח הוא היותו נושא הפכים – יש בו חמימות האש והוא תולדות המים (היינו מה שבכחו ליבש את הלחלוחית השלילית, כנ"ל). "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח" כדי להמליך את הקב"ה על כל

נה במדבר רבה יג, טו; זהר ח"א מז, ב; ח"ג כ, א; רטז, א; רכג, א.

נו שמות א, ה.

נד תהלים כה, יד.

נח ראה המשך "בשעה שהקדימו" תער"ב פרקים קכ"ב-קכ"ג, ובכ"מ בדא"ח. וראה גם **מעין גנים** ח"ג מאמר "הוד שבהוד"; **שעשועים יום יום** פרשת נשא יום ו.

נט תהלים קיא, י.

ס שבת פח, ב.

סא ראה זהר ח"ג קכז, א.

סב ראה **אשא עיני** מאמר "סוד הנשימה: חדוה".

סג תהלים קנ, ו.

סד ישעיה לג, ו.

סה ויקרא ב, יג.

ועוד הביא מאחז"ל בבראשית יט, יז (ושם יח, ו).

סו איוב כה, ב.

סז דברים רבה ה, יב ובכ"מ; ראה תניא, אגה"ק יב.

סח ראה לדוגמה מאמרי אדה"צ תקס"ה ח"ב עמ' תתמה. ובכ"מ.

סט שמות ג, ד.

ע ע"פ שמות רבה ב, ו; זהר ח"א קכ, ב; ח"ג קלח, א.

עא שמות ג, ב.

עב שם ב, י.

עג ראה גם מגלה עמוקות רנ"ב אופנים אופן עד; לקומ"א נו, ח; אמרי אמת שמח"ת תרס"ז.

עד ישעיה ס, כא.

עה שמות לד, ז.

עו שבת קנן, א. ראה בעש"ט עה"ת לך אות כו.

עז ראה קהלת יעקב ערך 'גאולה' (אות ד).

עח ע"ח שער הכללים פ"ה. ובכ"מ.

עט תי"א בראשית א, ב; אוה"ת בראשית תתרכו, ב ואילך;

על התוספת שאינו מן הדין. "מלח ממון חסר" היינו בטול הקטרוג ו"מלח ממון חסד" היינו מדה כנגד מדה, כשם שהוא עושה חסד עם העני ומקיים אותו, כך הקב"ה עושה חסד עמו ומקיים את ממונו.

חיד"א: דין ורחמים בשמירה

והחיד"א פירש^א בביאור שני הלשונות חסר-חסד: "מלח ממון חסר" כדעת מהר"ש פרימו, שדוקא שעושה מעל למחויב – דהיינו שמחסר מממונו (שאם עושה את מה שהוא מחויב בו אין זה נקרא חסרון) – אזי יכול לעשות על מנת לקבל פרס בזה ובבא (כמו "האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני"^ב וכיוצא בזה). אך מאן דאמר "מלח ממון חסד" סובר כדעת מהרימ"ט, שכל מצוה שהיא טובה לבריות מותר לקיים על מנת לקבל פרס, וממילא גם חסד (לבריות) שחייב בו, יכול לעשות על מנת לקבל פרס, ודוק.

כלומר, לפי פירושו חסר לחומרא, מדת הדין, וחסד לקולא, מדת הרחמים. ורמז: **חסר-דין חסד-רחמים** עולה **שבת**, היינו שבת דמעלי שבתא ("מאן דטרח בערב שבת יאכל בשבת"^ג, היינו עבודה דחסר, מעל לחיוב, כדי לענג את השבת, "לוו עלי כו"^ד, סוד "דינא דמלכותא דינא"^ה, סעודתא דחקל תפוחין קדישין^ו) ושבת דיומא דשבתא (חסד ומנוחה בעצם, ללא כל טורח, גילוי הטבע היהודי לעשות חסד ובזה גופא הוא זוכה לחיי עולמים^ז, סעודתא דעתיקא כו') ודל.

"אאלפך חכמה"^פ ממזל "נצר חסד", ו"ככה" סוד "כתר כל הכתרים"^{פא}, סוד "פנימיות אבא פנימיות עתיק"^{פב}, גילוי של מלך המשיח, גילוי האמונה הפשוטה של היהודי, המתבטאת במסירות נפש ממש על קידוש ה', בחכמה דוקא, כמבואר בתניא^{פג}. והנה, יסוד אבא ארוך ומסתיים ביסוד ז'^{פד}, היינו מה שהיסוד, ה"צדיק יסוד עולם"^{פה}, הנו צנור פתוח, כנ"ל, לתת צדקה ולגמול חסד עם המלכות, כנסת ישראל, ודל. ועוד מבאר המהר"ל שעושה, דהיינו רבוי ממון, הוא בסוד תוספת, "תוספתו של הקב"ה" המרובה על העיקר^{פו}, וכלל גדול לגבי כל תוספת, שקיומה אצל האדם הוא דוקא כאשר מקיים בעצמו "כל המוסיף גורע"^{פי}, דהיינו "מלח ממון חסר". בלשון המהר"ל, מפני שהעושר הוא דבר נוסף "ראוי לקבל חסרון והעדר" (חסרון היינו מקצת, "עד שליש משלו", העדר היינו הכל, "מכאן ואילך משל הקב"ה"^{פז}, ועד לעד ועד בכלל). היינו "כל יתר כנטול דמי"^{פט}, דמי לשון דמים. והיינו שעל העשיר להרגיש שכל עשרו הוא באמת "אין", וזה באמצעות "יש מפזר", שמפזר את היש שלו, כנ"ל, ודל.

וממשיך המהר"ל ומסביר שכאשר הוא נותן קיום לעני הקב"ה נותן קיום לממון שלו. "וצדקה תציל ממות"^{פז}, היינו שניצל ממדת הדין המקטרג

וראה סה"ש הש"ת עמ' ק"קא (לשה"ק) במעשה אדמו"ר הצמח צדק.

פ איוב לג, לג.

פא כש"ט (קה"ת) אות קסג. ראה **סוד ה' ליראיו** שער "טעם הבריאה" אות ב (וביאורו **בחסדי דוד הנאמנים** ח"א עמ' 61); שער "תורת הוי"ו" אות יא. ובכ"ת.

פב לקו"ת נצבים מט, ד (ע"פ פע"ח שער ק"ש פט"ו). ראה הגהת הרנ"ש לאוצרות חיים שער עתיק פ"ד).

פג תניא ספ"ח.

פד ע"ח שער לא פ"ג.

פה משלי י, כה.

פו בראשית רבה סא, א.

פז סנהדרין כט, א.

פח בבא קמא ט, ב.

פט חולין נח, ב; בכורות ת, א.

צ משלי י, ב.

צא במראית עין על אתר.

צב פסחים ח, א.

צג עבודה זרה ג, א.

צד ביצה טו, ב.

צה בבא קמא ק"ג, א.

צו שער הכוונות דרושי שבת ב.

צז ראה תמיד פ"ז מ"ד.

— על פי מאמר חז"ל^ק שבתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים שיתך והקדים את מדת הרחמים למדת הדין, שם הוי' ב"ה לפני שם אלהים. נמצא שלשם קיום העולם צריך להקדים את מדת הרחמים והחסד למדת הדין, לא להסתפק במה שחייב על פי דין אלא להרבות מאד בצדקה, בבחינת "ובכל מאדך" בכל ממוןך". ומי שאינו נוהג כך, מצמצם את מדת הרחמים שהיא קיום העולם (והוא גורם לעצמו שיהיו "מזונותיו מצומצמין" עד ש"יעשה בהם צדקה וירבו"^ק), וממילא אין ממונו מתקיים. מה שאין כן מי שמקיים את העולם על ידי מדת הרחמים, ועושה צדקה וחסד, ממונו מתקיים — "מלח ממון חסד-חסד".

והנה, קודם כל על האדם לדעת, לפי שיטת הבעל שם טוב, שאין הצמצום כפשוטו^ק ועצמותו יתברך ואורו הא"ס נמצאים בכל מקום ובכל זמן ובכל אדם — "לית אתר פנוי מינה"^ק. על ידי אמונה זו זוכה לראות את ההשגחה הפרטית של השי"ת ואיך ש"מהוי' מצעדי גבר כונו ודרכו יחפץ"^ק, ועל ידי זה בא לבחינת "והבוטח בהוי' חסד יסובבנו"^ק, ועל ידי זה בא לעשות צדקה וחסד בבחינת "ובכל מאדך" בכל ממוןך" — פשוטו כמשמעו, ב"בלי גבול" של כח האדם, המעורר וממשיך את ה"בלי גבול" האמתי של עצמותו יתברך^ק — ובא לראות במוחש ממש את האמת לאמתו, שההשגחה הפרטית היא גילוי בחינת יחיד שלפני הצמצום, כמבואר בארוכה במ"א^ק.

קו בראשית רבה יב, טו.

קז גיטין ז, א.

קח שומר אמונים הקדמון ויכוח שני פל"ד ואילך; פל"ט (בו מציין להולכים בדרך זו); פמ"ג ראה גנזי נסתרות (ביחובסקי) חלק אור ישראל אגרת נה. הובא ונתבאר בספר לב לדעת, ביאור ב למאמר "וצדיק יסוד עולם".

קט תקו"ז תקון נ (צא, ב).

קי תהלים לז, כג.

קיא שם לב, י.

קיב ראה תו"א לט, ג ואילך; לקו"ת שלח מב, ג ובכ"מ.

קיג ראה גם שיעורי ש"פ וירא וכ"ז אדר תשפ"ה.

רוח חיים: זריעה לצדקה וקצירה לפי חסד

ורבי חיים מוואלז'ין הביא מאמר חז"ל זה בביאור המשנה "יהי ביתך פתוח לרוחה וכו'"^{צח}. ורמז: "יהי ביתך פתוח לרוחה" עולה 1200, בסוד הפסוק "האלף לך שלמה ומאתים לנוטרים את פרו"צ^{צט}, היינו הפרשת חומש מלגאו. יש בביטוי 16 אותיות, כך שממוצע כל אות הוא 75, בטחון (כנ"ל בדברי רבינו בחיי שהוא עיקר כח המניע את מתן הצדקה והחסד עד בלי די, וממילא קבלת ברכת ה' עד בלי די).

הוא מביא את הפסוק "זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד"^ק. הזריעה היא הצדקה, שנראית כחסרון הזרע, היינו "מלח ממון חסר". אך הקצירה היא לפי החסד, "מלח ממון חסד", שעל ידי חסד האדם נמשך חסד ורחמים בלי גבול מהשי"ת.

זריעה-צדקה, קצירה-חסד משלימים ל-968, הרבוע הכפול של 22, סוד איש-אשה במילוי (אלף יוד שין אלף שין הא)^{קא}. הזריעה על ידי האיש והקצירה על ידי האשה, היינו יחוד מה ויבן שבתוך כל אחד ואחת, וד"ל. "זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד" עולה 1190, יהלום 35 כו', העולה "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד"^{קב} — בזכות אהבת "בכל מאדך"^{קג} בכל ממוןך^{קד}, צדקה וחסד עד בלי סוף, נזכה לביאת משיח צדקנו תיכף ומיד ממש.

ייטב פנים: המשכת רחמים לקיום העולם

והייטב פנים ביאר^{קה} — על יסוד דברי אביו

צח רוח חיים על אבות פ"א מ"ה.

צט שיר השירים ת, יב.

ק הושע י, יב.

קא ראה גם בהשלמות לשיעור כ"ג חשון השתא.

קב ישעיה נב, ג.

קג דברים ו, ה.

קד ברכות פ"ט מ"ה.

קה ייטב פנים לשבת הגדול.

מאור עינים

מאור עינים ויצא - ד"ה "ויצא יעקב" השני

"באר בשדה"

ה' את העולם (הנהגה על ידי הצדיקים - החל מהאבות, כדלקמן - בעלי התורה, שמתקיים בהם "לא אל גמור עלי"י^א, באופן של "צדיק גזור והקב"ה מקיים"^א ו"הקב"ה גזור וצדיק מבטל"^א). שכל החיות והשפעה נלקח מהתורה הקדושה חיות היא הפנימיות, כמו הנשמה המחיה את הגוף, וההשפעה היא החיצונית, כמו מזון לקיום הגוף. אלו שתי בחינות בהנהגת העולם - החיות היא עיקר מדות הלב, החג"ת (ובעצם היא המשכת המוחין במדות, כמפורש בארז"ל^א), וההשפעה היא בנה"י (המשפיעות שפע חיזוני, ובתוכו יש התלבשות שפע פנימי שבא מהחיות). למעלה משתי המדרגות הללו יש את הבריאה, שיחסית באה מהג"ר (בריאה יש מאין, בסוד "והחכמה מאין [שרשה בכתר] תמצא [בבינה]"^א, וד"ל).

באר התורה

והתורה נקרא באר מים חיים התורה, בה נברא ומונהג העולם, נקראת באר (יסוד עליו חוזר בעל המאור עינים בכמה תורות בפרשתנו). "אין 'מים' אלא תורה" והתורה

ויצא יעקב מבאר שבע גו'. ויפגע במקום גו' ויקח מאבני המקום וגו'. ויחלום והנה סולם וגו'. להבין זה על פי מה שקבלנו מפי ספרים ומפי סופרים שכל התורה צריך להיות בכל אדם ובכל זמן כדי לפרש את סיפור יציאת יעקב מבאר שבע והתגלות ה' אליו בדרכו לחרן "בכל אדם ובכל זמן" הוא מקדים ביאור של פסוק נוסף בהמשך הפרשה, כשיעקב מגיע לחרן: נקדים פסוק וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עררי צאן גו' והאבן גדולה גו' ונאספו שמה גו'.

בריאה והנהגה בתורה

כי נודע מה שאמרו רז"ל באורייתא ברא קודשא בריך הוא עלמא ובאורייתא מתנהג עלמא למאמר הזהר "באורייתא ברא קוב"ה עלמא"^א - על דרך "אסתכל באורייתא וברא עלמא"^א - מוסיף בעל המאור עינים "ובאורייתא מתנהג עלמא"^א. יש לומר שבדיאת העולם והנהגת העולם הן שתי בחינות התורה - תורה שבכתב, בה ברא ה' את העולם (כאשר אותיות ימי בראשית, בהן נברא העולם, ממשיכות להוות אותו בכל רגע, "לעולם הוי' דברך נצב בשמים"^א), ותורה שבעל פה, בה מנהיג

נערך ע"י איתיאל גלעדי משיעור (הקלטה) מוצש"ק תולדות, אור ליג' כסלו תשפ"ו
א זהר ח"א ה, א (ובכ"ד בסגנונות שונים).
ב ראה שם ח"ב קסא, א.
ג כפי שמצוטט בריבוי ספרי חסידות כסיפא של אותו מאמר.
ד תהלים קיט, פט. וכפירוש הבעש"ט המובא בתניא שער

היחוד והאמונה פ"א.
ה תהלים נז, ג וראה ירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב.
ו ע"פ תענית כג, א.
ז ע"פ מו"ק טז, ב; תנא דבי אליהו רבה פ"ב.
ח שעה"כ דרוש"י ק"ש ד.
ט איוב כח, יב.
י ב"ק יז, א; זהר ח"ב ט, א. ובכ"מ.

שנקראת "באר מים חיים", אך כשהוא פוגש את ה"באר בשדה" הוא בעצם פוגש בדרכו את אביו – השייך ל"באר" וגם ל"שדה", שהרי "יצחק קראו 'שדה'"^{כב} – מביתו יצא לדרך ורוחו מקיפה אותו ושומדת עליו^{כג}, ואליו הוא מתדמה כשהוא מחפש את זיווגו על הבאר^{כד}.

היינו שהמשיכו התורה שנקרא באר המשיכו לזה העולם אפילו בבחינת ארציות בפשט, הבאר נובעת מהארץ (בהעלאת מ"ג, כנ"ל), אבל בעומק הבאר גם ממשיכה מלמעלה, מקבלת מ"מעין גנים" ומנביעה מתוכה ה"זלים מן לבנון"^{כה}, ובכך הופכת בעצמה למעין^{כו} (וזה מעלת הבאר הנובעת על הבור שרק מקבל מים מן החוץ). והנה, מכיון ש"מים" עולה צ, כל "באר מים" היא בעצמה המשכה בארץ ו"באר מים חיים" היינו "בארץ חיים"^{כז} (שלמות של חוה ברבוע). ארץ החיים היא ארץ ישראל (שליצחק, לו נאמר "גור בארץ"^{כח}), יש קשר עצמי אליה, אך כשמוצאים "בארץ מים חיים" בכל מקום נמצאים "בארץ חיים". לכן, על אף שהנבואה

ביאור התורה של משה – "באר היטב" – הוא בסוד "משה מלגו יעקב מלבר" (ע"פ תקו"ז יג). למשה מצד עצמו חסר כח הביאור, שהרי הוא "כבד פה וכבד לשון" (שמות ד, י), אך כאשר הוא מתלבש ביעקב (שאין לו חסרון בדבור, ואדרבה, "הקל קול יעקב" – כמו בפיו, בקולו מעורר רחמים, וכל שכן כאשר נושא את רחל, שזיווגם הוא סוד יחוד קולידבור כנודע), הוא יכול לבאר את כל התורה בעצמו (כאשר לא רק "האלהים יענו בקול", אלא "שכינה מדברת מתוך גרונו" ממש – השכינה המלכות היא סוד רחל הנכנסת לגרונו של משה, כביכול, וממילא הופכת אותו ללבוש בלבושי יעקב בעלה, ומסוגל לדבר, וד"ל).

כב ע"פ פסחים פח, א. כשיצחק אומר "ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו הוי" הוא חושב שעומד לפניו עשן, "איש ידע ציד איש שדה" (בראשית כה, כז), היודע לפעול בשדה הפעולה של העולם, ואמור לצוד מתוכו את הניצוצות – בירור רפח ניצוצות אחריהם חפר יצחק (כנ"ל) – אלא שעשו לא ממלא את יעודו ויעקב הוא היושר אותו.

כג וראה גם בשיעור כ"ח מרחשון השתא (בחלק שנדפס לעיל בגליון).

כד שמות רבה א, לב.

כה שה"ד, טו.

כו וראה זהר ח"ג רא, ב"רב, א.

כז תהלים כז, יג.

כח בראשית כו, ג.

היא "חיים", "כי הם חיינו ואורך ימינו"^{כט}, וכשם ש"מים" ו"חיים" הם כינוי לתורה כך גם "באר" הוא כינוי לתורה. באר גם לשון ביאור – "הואיל משה באר את התורה"^ל, "באר היטב"^{לב}. באר היא כח העלאת מ"ג, השתוקקות מלמטה למעלה, ודווקא מי שמשתוקק לתורה זוכה לבאר אותה היטב, באופן של "אמת מארץ תצמח"^{לד} (כשם שבמשנה תורה, עליו נאמרו פסוקי הבאר-ביאור, משה הוא האומר-מבאר את התורה). בביאור הפנימי ביותר, הבא מהתשוקה הכי עמוקה לתורה, האדם שר את דברי התורה, בסוד שירת הבאר על בארה של מרים^{לו} (שמכח השתיה ממנה נפתח לבו של רבי חיים ויטאל להבין את ביאורי רבו הארזי"^{לז}).

והוא ענין הבארות שחפרו האבות

מבין האבות מפורש שאברהם אבינו חופר בארות, אך חופר הבארות העיקרי הוא יצחק^{לא} (חפר אותיות רפח, יצחק הוא העוסק בעיקר בבירור רפח ניצוצות) – הוא חופר מחדש את בארות אביו, שסתמום פלשתים, וקורא להם "שמות כשמת אשר קרא להן אביו"^{לב}, ואחר כך הוא חופר את הבארות עשק-שטנה-רחובות (שכנגד שלשת בתי המקדש^{לז}) ואת הבאר שבעה. גם הביטוי המיוחד שנוצר כאן, "באר מים חיים", מופיע בתורה דווקא לגבי יצחק^{לח}. על יעקב לא מפורש שחפר בארות, אך הוא מקבל מאבותיו (כדלקמן) וממשיך את דרכם – הוא יוצא מ"באר שבע" ומגיע ל"באר בשדה", בה עוסקת תורה זו. יעקב הוא עמוד התורה^{כא},

יא תפלת ערבית, ברכת "אהבת עולם" (ע"פ דברים ל, כ).

יב דברים א, ה.

יג שם כז, ח.

יד תהלים פה, יב.

טו במדבר כא, יז"ח.

טז פרי עץ חיים שער הנהגת הלימוד פ"א.

יז תו"א ותו"ח ר"פ תולדות. לקו"ש חט"ו תולדות שיחה א.

יח בראשית כו, יח. וראה תו"א יז, ג.

יט רמב"ן עה"ת בראשית כז, כ.

כ בראשית כו, יט.

כא מגלה עמוקות ויצא ד"ה "ויצא צירופי אותיות" ועוד.

המעור מכוונות זו כנגד זו^ט, וכשם שברית המעור מזריעה זרע כך אותיות הדבור הן זרע הנזרע למטה (בשדה הפעולה של העולם) וגם למעלה (ב"חקל תפוחין קדישין"). "דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ופועלים את פעולתם" – הדבור פועל ומשפיע בלב השומעים וגם משמש כתקשורת עם ה', נותן התורה, ונכנס אל הלב העליון (מה שקורה דווקא בדבור, ולא במחשבה בלבד)^{מא}. אזי זוכים גם לקצור ברנה – "לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא"^{מב}, הן בנגלה שבתורה והן בפנימיות התורה.

הנהגת האבות

כפי שהוזכר, יעקב לא חופר בעצמו בארות, אלא מקבל אותן מאבותיו (ובפרט מיצחק, אותו הוא 'פוגש' כאן, כנ"ל):

ויעקב מצא כבר הבאר מתוקן שהמשיכו האבות שקדמוהו

והנה שלשה עדרי צאן וגו' הם האבות אברהם יצחק ויעקב שכל העולם מתנהג על ידם מן הבאר ההוא ישקו גו' משם משקין שפע וחיות לכל העולם בין האבות – שלמדו תורה בעולם יחד 15 שנה^{מג} – יש התכללות. כל אחד מ"אין קורין אבות אלא לשלשה"^{מד} כולל את כולם, ורואה-חווה אותם אחרת. אברהם ראה את שרשי שלשת האבות כשלשה מלאכים (שנדמו כ"שלשה אנשים"^{מה})^{מו}; יצחק ראה אותם כשלש בארות, עשק שטנה רחבות (כנגד שלשת בתי המקדש, כנ"ל, המכוונים אף הם כנגד שלשת

שורה רק בארץ, יש נבואה בחו"ל "על המים"^{נט}.

חרישה, זריעה וקצירה בתורה

וזהו וירא והנה באר בשדה כי העולם נקרא שדה כמו שדה שצריכה לעבודה לחרוש ולזרוע כמו בן נקראים עוסקים בתורה מחצדי חקלא ה"שדה" הוא 'שדה פעולה' – "פעלת צדיק לחיים"^{נא} (להנביע "באר מים חיים") – בו צריכות לפעול נשמות ישראל, לגלות ניצוצות קדושים בהעלם העולם. עבודת השדה, הדורשת חרישה וזריעה, ואזי "ברכת הוי' היא תעשיר"^{נב} בקצירה כדבעי – "הזורעים בדמעה ברנה יקצרו"^{נב}. כבר אדם הראשון הושם בגן עדן – ה"שדה אשר ברכו הוי'..."^{נג} – "לעבדה ולשמרה"^{נד}, "לעבדה" ב"דמח מצוות עשה 'ולשמרה' ב"שסה מצוות לא תעשה"^{נה}. "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"^{נו}, ובשביל העבודה בשדה הפעולה שבעולם צריכים קודם לעבוד קודם בשדה לימוד התורה, לחרוש ולזרוע, עד שזוכים לקצור ברנה.

חרישה היא לשון מחשבה ("חדש מחשבות"^{נז}) – חרישה בתורה היא לימוד בעיון, בעומק המחשבה (כ"אור המאיר לעצמו"). זריעה בתורה היא הקיום של "חיים הם למצאיהם"^{נח}, "למוציאיהם בפה"^{נט}, ביגיעה להוציא את הדברים החוצה (כ"אור המאיר לזולתו"), וכדרכם של גדולי הצדיקים והגאונים לומר כל משפט בתורה בפה וגם לתרגם אותו מיד לשפה השגורה בפיהם (מאמע-לשון). ברית הלשון וברית

נט מכילתא דרשב"י פ"ב.

ל משלי י, טז.

לא משלי י, כב.

לב תהלים קכו, ה.

לג בראשית כז, כז.

לד שם ב, טו.

לה זחר ח"א כז, א; ח"ב קסה, ב.

לו קידושין מ, ב.

לז משלי ו, יח.

לח שם ד, כב.

לט עירובין נד, א.

מ ספר יצירה פ"א מ"ג.

מא הדבור הוא עם קוב"ה (אבינו שבשמים) ושכינתה, עם פן ה'חפצא' ופן ה'גברא' (הפן הפרסונלי) של ה' (ראה סדרת שיעורים החל משיעור אור ל' תשרי - נדפס בגליון נח - תשפ"ה), ואכמ"ל.

מב ע"פ סוטה כא, א; ב"ק צב, א.

מג סדר עולם פ"א. מובא בבעל הטורים על במדבר ו, כד.

מד ברכות טז, ב.

מה בראשית יח, ב.

מו זחר ח"א צח, א.

הרע לבית המדרש, הפנימיות (ה'בית' הוא הפנימיות של הדבר) של התורה^ג, ואזי "אם אבן הוא נמוח" – "לב האבן"^ד האטום נמוח והופך למח (החל מכך שהוא נכפף ל"מח שליט על הלב"^ה).

וזהו ונאספו שמה גו' כי נודע מה שתקנו לומר לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם כל ישראל הוא כשמכליל את עצמו עם כל ישראל ונעשה אחדות ואז השם יתברך הוא שורה באחדות ואז לא יגורר רע כתיב שהוא היצר הרע הנקרא רע שאינו יכול להיות שם וזהו וגללו את האבן וגו' ונתבטל גם כן השם השני של יצר הרע שהוא רע נתבטל על ידי הנ"ל והבן.

בתורה נאספים העדרים עם רועיהם הגוים כדי לגלול את האבן מפי הבא, אבל כאן הוא מסביר את ההוראה שיש בכך לכל אדם מישראל בכל זמן: על ידי "ונאספו שם כל העדרים" – באחדות של עם ישראל, בני אברהם יצחק ויעקב, מכל העדות, הסוגים והחצרות – זוכים להיות "אתר שלים" בו יכולה לשרות בגלוי השכינה ולהתייחד עם ה' (היינו ש"בשם כל ישראל" הוא הכח לפעול "לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה"), ולבטל את מציאות הרע.

בעל המאור עינים לא חוזר להסביר בפירוש את פסוקי פתיחת הפרשה שכל המהלך הוא הקדמה לביאורם, אבל נראה כי הנקודה היא תיקון האבן – מתוך "וגללו את האבן" השלילית כדי לגלות את האבן החיובית: אותיות התורה נקראות אבנים^ו, והן מרכיבות אבן (גן) פרשיות^ז. גם כל עם ישראל נקרא "אבן ישראל"^ח, יחוד של

האבות^ט; ויעקב רואה אותם (דרך ה'משקפת' של יצחק, ה"באר בשדה", "הבאר [בגימטריא יצחק!]) ההוא" כ"שלשה עדרי צאן"^{יח}.

הנהגת העולם על ידי התורה – המשכת שפע וחיות – היא היא פעולת האבות, המכוונים כנגד עיקרי מדות הלב, חסד-גבורה-תפארת (בעוד הבריאה היא מכח חב"ד, "אלהי אברהם, אלהי יצחק ואלהי יעקב"^{יט}, כנ"ל). הנהגת העולם היא בדרך גמול, שכר (מצד החסד) וענש (מצד הגבורה) כדי להוליך העולם בדרך ישרה וטובה (כמו אמא' – מקור מדות הלב, סוד "באר שבע" – שאחרי הלידה הבריאה צריכה לטפח את הילד ולחנך אותו בדרך טובה).

תיקון האבן

והאבן גדולה וגו' הוא היצר הרע שאינו מניח ליכנס לתוך הבאר שהוא בחינת התורה שמביא לו גדלות ופניות שלא כל אחד זוכה ליכנס כי אם כשעושה תשובה שזה אמרו ז"ל משכחו לבית המדרש רצה לומר פנימיות המדרש היינו כשעושה תשובה ואז אם אבן הוא נימוח כי ז' שמות יש לו ואחד מהן הוא אבן נגף ועל ידי התורה נתבטל שם אחד משמותיו שהוא שם אבן

על פי באר התורה נמצאת אבן רעה, "אבן נגף"^{נא} של היצר הרע^{נב}, "אבן גדולה" שמכניסה באדם גדלות ופניות בהרגשה שאני אבין הכל ואין לי מה ללמוד מאחרים (וכך נעשה האדם אטום לדברי התורה). כדי להכנס לבאר התורה צריך לעשות תשובה – שעיקרה תשובה על המודעות העצמית, הגדלות והפניות, הגאווה שהיא המקור לכל מרעין בישין. התשובה מושכת את היצר

ג וראה תניא אגה"ק כג שעיקר סודות התורה רמוזים במדרשים ובאגדות התורה, היינו פנימיות המדרש כפשוטו. לכן הדרו בחסידות – בכלל, ובפרט בחסידויות שיצאו מה'חדר' של פשיסחא – ללמוד מדרש בעומק ובעיון, לאור החסידות, כמקור הכח לתשובה על הגדלות והפניות.

נד יחזקאל יא, יט; לו, כו.

נה זהר ח"ג רכד, א; תניא פ"ב.

נו ספר יצירה פ"ד מט"ז.

נז דבש לפי מערכת פ"א אות ג.

נח בראשית מט, כד. ויש לומר שאם יעקב היה זוכה עוד

מז ראה חדא"ג למהרש"א ועיון יעקב על פסחים פח, א; לקו"ת מטות פג, ג ובכ"מ.

מח בראשית כט, ב.

מט ראה בכוונות ברכת אבות.

נ אמא'בינה (שפנימיותה שמחה ותענוג) מתגלה במיוחד ביצחק (לשון ושעשוע) – "אני בינה לי גבורה" (משלי ח, יד).

נא ישעיה ח, יד.

נב ראה סוכה נב, א.

מוצא את הבאר מתוקנת לפניו בזכות האבות, ובעצם עבודתו כאן – כשהוא הולך אל לבן, סוד "ונזלים מן לבנון" (וכן הוא תיקון האבן, בחילוף א-ל באלב"ם) – היא דרך נשמת אביו אותה הוא פוגש בדרך (ולכן גם כשנגיע לבית המקדש השלישי, המכוון כנגד יעקב, נאמר דווקא ליצחק "כי אתה אבינו"^{טז}).

תופעה זו מתאימה להסבר השגור בדא"ח^{טז} ש"מעין גנים" היינו שרש הנשמה למעלה, בגן עדן, "באר מים חיים" היינו עבודתה בגוף, להעלות מ"נ, ו"ונזלים מן לבנון" היינו הגילוי העתידי, "שכר מצוה – מצוה"^{טז}, המצוה עצמה^{טז}, הנמשכת בדרך ממילא מהקיום שלה ("באר מים חיים").

וכן יש לבאר ביחס לחיי נישואין – כפשט שיר השירים – "מעין גנים" הוא השרש המשותף למעלה של החתן והכלה (שהם בני גיל-מזל אחד – גן-גל נעול^{טז} לעילא), "באר מים חיים" היינו המפגש שלהם בירידת הנשמה להתלבש בגוף (כשעיקר המעלה היא "אמת מארץ תצמח", כאשר "אשה מזרעת תחלה"^{טז} בהעלאת מ"נ), "ונזלים מן לבנון" היינו המשכת המזלות של החתן והכלה ("מזל עליון", "נצר חסד", ו"מזל תחתון", "ונקה") להמשכת בני (לבנון), דור ישרים מבורך (ועד לגילוי שלעתיד לבוא, מימוש כוונת ההורים להוליד משיח).

אב־נב־ט – ואפילו אב־ב־נכד – המתחולל על ידי עיקר מצות לימוד התורה, "ושננתם לבניך"^{טז} (כאשר דווקא מלחמתה של תורה בין הלומדים, האב ובנו והרב ותלמידו^{טז}, נותן לאבן את הקושי שלה והופך את עם ישראל לאבן אחת בלתי נתנת לשבירה). האבן הזו היא המתגלה ליעקב בראשית דרכו, ביציאתו מבאר שבע, כאשר האבנים שהוא אוסף מתאחדות לאבן אחת, ועליה הוא אומר "והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים"^{טז}.

"מעין גנים באר מים חיים" "ונזלים מן לבנון"

בתורה נוספת בהמשך – ד"ה "איתא במדרש" – מביא המאור עינים מהזהר על הפסוק העיקרי של "באר מים חיים"^{טז} – "מעין גנים" דא אברהם, 'באר מים חיים' דא יצחק, 'ונזלים מן לבנון' דא יעקב^{טז}. כשהצמח-צדק מבאר את הפסוק^{טז} הוא מסביר שבעצם העיקר הוא "מעין גנים" ו"באר מים חיים" – ברכה מלמעלה של אברהם וחפירה המעלה מ"ן מלמטה של יצחק – כשה"נזלים מן לבנון" מתרחש ממילא מתוך ה"באר מים חיים"^{טז}. ביאור המתאים למבואר לעיל שיעקב

קודם לשם ישראל הוא היה הופך את האבן מיד, מיניה וביה, ל"אבן ישראל".

נט תרגום אונקלוס ורש"י שם.

ס דברים ו, ז.

סא קידושין ל, ב.

סב בראשית כה, כ.

סג שיר השירים ד, טו.

סד זחר ח"א קלה, ב.

סה אוה"ת שה"ש עמ' תעד.

סו ובעוד סגנון: "מעין גנים" הוא אור ישר, "באר מים חיים" הוא אור חוזר, ומכיון ש"כל אור חוזר חוזר לקדמותו ממש" (שער האמונה פט"ו. ובכ"מ) הוא ממשיך מ"לבנון", לב

נתיבות חכמה ונען שערי בינה, עד לחי"ב דרדל"א, וד"ל.

סז ישעיה סג, טז וכדרשת חז"ל בשבת פט, ב.

סח ראה ד"ה "אז ישיר" י"ב תמוז תשל"ה, וש"נ.

סט אבות פ"ד מ"ב.

ע של"ה תולדות אדם בית חכמה אות קפו.

עא שיר השירים ד, יב.

עב ברכות ס, א.

ביאורי תפלה

הנותן ליעף כח

נתינת כח

סמך מקור נאמן¹), ו"מנהג עוקר הלכה"². וכתב אדמו"ר הזקן "במדינות אלו נוהגין לברך הנותן ליעף כח ותקנוהו הגאונים אחר חתימת התלמוד מפני תשות כח שירדה לעולם ובכל יום מתחדש כחו של אדם... וראו הגאונים לתקן ברכה על החסד הגדול הזה. יש מפקקים לאמרה מפני שאין כח ביד שום אדם לתקן ברכה אחר חתימת התלמוד, ואין בזה כדאי לדחות המנהג ותקנת הגאונים". ועוד, הסכמת הפוסקים כאן היא כיון שהאר"י הקדוש סמך ידיו על ברכה זו (כמו שכתב החיד"א והפוסקים שנמשכו אחריו).

חדוש הנשמה

בפירוש הברכה כתב הטור: "ונתקנה על שאדם מפקיד נשמתו בערב ביד הקב"ה עייפה מעבודה קשה כל היום ומחזירה לו בבוקר שקטה ושלוה, ועל פי המדרש³ 'חדשים לבקרים רבה אמונתך' בשר ודם מפקיד פקדון ביד חבירו ומחזירו לו בלוי ומקולקל אבל אדם מפקיד בכל ערב נשמתו ביד הקב"ה והיא עייפה ומחזירה לו חדשה ורגועה".

והנה נוסח הברכה הוא לפי הפוסקים "למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' ומאלהי משפטי יעבור. הלוא ידעת אם לא

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. הנותן ליעף כח.

על ברכת "הנותן ליעף כח" יש מחלוקת גדולה בהלכה. מכל ברכות השחר, ברכה זו לא נזכרה בתלמוד ובדברי חז"ל וגם לא בספרות הגאונים. הברכה מוזכרת לדאשונה בחכמי אשכנז הראשונים, מחזור ויטרי והסמ"ג⁴, וכן כתב הטור⁵ "עוד ברכה אחת יש בסדורי אשכנז... הנותן ליעף כח", אך הבית יוסף ערער על כך וכתב "אף על פי שיש סמך יפה לברך ברכה זו, מאחר שלא נזכרה בתלמוד איני יודע איך היה רשות לשום אדם לתקנה", וכן פסק בשולחן ערוך⁶ "יש נוהגין לברך הנותן ליעף כח, ואין דבריהם נראין". אולם הרמ"א כתב "אך המנהג פשט בבני האשכנזים לאמרה". לבסוף התקבלה ההלכה לומר את הברכה, גם בפוסקים ההולכים בשיטת הבית יוסף⁷ (מלבד יחידים שלא אמרוהו⁸). ואע"פ שבדרך כלל אין לחדש ברכה שלא הוזכרה בתלמוד יש יוצאים מן הכלל, כדברי הפוסקים שברכה שכבר נהגו לאמרה יש להחזיק בה⁹ (ומסתבר שנתקנה על

נערך ע"י יוסף פלאי מתוך שיעור כח מרחשון תשפ"ו.

א עשה כז.

ב או"ח סי' מו.

ג או"ח מו, ו.

ד כמו שכתב כף החיים, ונראה שכן הסכמת רוב הפוסקים הספרדים למעשה.

ה הפרי חדש והגר"א.

ו כדברי הט"ז עיי"ש. וכמ"ש בשו"ת צמח צדק או"ח סי' ג "מצינו להגאונים שתקנו כמה ברכות בשם ומלכות אחר חתימת הש"ס. בברכת הנותן ליעף כח... והעיקר כהט"ז דבכה"ג אזלינן בתר מנהגא", עיי"ש.

ז כדברי הט"ז "אפשר שהיה לגאונים שתקנו סמך מן התלמוד בזה".

ח כמו שכתב בביאור הגר"א כאן בהסבר דברי הרמ"א.

ט מדרש תהלים כה.

י איכה ג, כג.

רוחי" (בספירת המלכות) הנשמה מתחדשת ("חדשים לבקרים"): אם הלבוש נפש לגמרי והנשמה ערומה, היא מקבלת לבוש חדש, ברכת "מלביש ערומים", ואם הלבוש נחלש מתחדש כחו, ברכת "הנותן ליעף כח" (הסמוכה לברכת מלביש ערומים כפי הסדר בנוסח האר"י¹⁷).

מדברי האר"י עולה שהברכה קשורה לסוד המלבוש הוא סוד החשמל. בשרש העליון, הכוונה ל"עולם המלבוש" שלפני הצמצום, ובמושגי החסידות זו בחינת 'קדמון' עליה נאמר "שיער בעצמו בכח כל מה שעתיד להיות בפועל" – משם מגיע הכח ליעף. מדרגה זו משתקפת אחרי הצמצום ב"רישא דאריך" (הראש התחתון של הכתר), שהוא כח הרצון בנפש. "אין דבר העומד בפני הרצון" ובפני כח הרצון – ואת הכח הזה נותן ה' ליעף, לחדש את רצונו ולמלא אותו כח ועצמה.

רמזי הברכה

ליעף ראשי תבות לב ידים עינים פה, ארבעה אברים בהם מתבטאת העייפות. כאשר האדם מתעייף, קשה לו להמשיך בעבודתו ובשליחותו בעולם הזה, תחלה הוא עייף בלב, ללא חשק והתלהבות. אחר כך הוא עייף בידים הנחלשות מפעולה ועשייה. אחר כך הוא עייף בעינים, קשה לו לראות קדימה, לראות את הנולד ולתכנן את העתיד. ולבסוף הוא עייף וחלש בפה, קשה לו לדבר (לדבר פירושו גם להנהיג, "באשר דבר מלך שלטון").

לב ידים עינים פה = באר מים חיים, "מעין גנים באר מים חיים ונזלים מן לבנון"¹⁸, העלאת מ"ן של הנשמה העובדת את ה' יתברך במסירות נפש בעולם הזה ובפרט בזמן הגלות בהיותה עייפה וצמאה. והנה **ליעף = 190 = 10 פעמים 19**, **19 במשולש. לב ידים עינים פה = 361 = 19 ברבוע.**

המשך בעמ' 31

יז ראה שער הכולל על הסדרים השונים של ברכות השחר. יח שיר השירים ד, טו.

שמעת אלהי עולם ה' בורא קצות הארץ לא ייעף ולא ייגע אין חקר לתבונתו. נתן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה. ויעפו נערים ויגעו ובחורים כשול יכשלו. וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים ירוצו ולא ייגעו ילכו ולא ייעפו"¹⁹. וכן ברכת הנותן ליעף כח נתקנה מפני "תשות כח שירדה לעולם" בזמן הגלות, ומסתבר שנתקנה בימי הצרות והשמדות באשכנז²⁰ (מסעי הצלב) לחזק את ידי העם העייפים בכובד הגלות וחשים כי "כשל כח הסבל"²¹ ולחזק את לבם בה' הנותן ליעף כח, "שאנו עייפי הזמן ואלמלי השגחה הפרטית לא היינו יכולין לעמוד אף יום אחד לזה מברכים שהקב"ה נותן לנו כח"²². עם ישראל עייף בגלות ובברכה זו מקבלים כח להמשיך ולהביא את המשיח. ובסגנון נוסף פירש בשער הכולל "כוונת מתקני הברכה הזאת על התחזקות כח האמונה נגד הכופרים בתורה שבעל פה" (וברכה זו נוספה על ח"י ברכות השחר כברכת המינים שנוספה על ח"י ברכות תפלת עמידה²³).

ובדברי האר"י²⁴ מבואר: בחטא האדם נפגם הלבוש הקדוש של נשמתו, אם החטא קל נחלש כח הלבוש ואם החטא חמור נפשט הלבוש לגמרי. בלילה כשאדם מפקיד נשמתו, "בידך אפקיד

יא ישעיה מ, כדלא.

יב אמנם אדה"ז כתב שהיא תקנת הגאונים, אך אפשר שכוונתו באופן כללי למה שנתקן אחרי התלמוד.

יג נחמיה ד, ז. "כשל כח הסבל" ר"ת **ככה**, שם קדוש שמכוונים בקדושת כתר, **כתר כל הכתרים** (כש"ט קסג). והנה **כתר כל הכתרים כשל כח הסבל = 1820**, מספר שמות הוי' בתורה, **סוד פעמים הוי'** (סופי תבות **כשל כח הסבל כתר כל הכתרים = 338**, הוי' פעמים **אחד**. השאר = 1482 = **הוי' פעמים אל הוי'**). לרמז שכאשר "כשל כח הסבל" צריך להמשיך את חסדו העצמי (כדברי אדה"ז דלקמן) מ"כתר כל הכתרים", ורק ככ"ה נושע. כתר כל הכתרים היינו רדל"א, סוד "והאמין בהוי' ויחשבה לו צדקה", מאמונה נמשכת צדקה, חסדו העצמי יתברך.

יד ערוך השלחן. וראה פירוש עיון תפלה בסדור אוצר התפלות.

טו **חי** הברכות שתקנו חז"ל, בתפלה ובברכות השחר, הן כלים דתקון (כנגד ח"י חוליות שבשדרה, ברכות כה, ב), והברכה התשע עשרה שנוספה אחר כך היא אורות מרובים דתהו.

טז שער הכוונות, דרושי ברכות השחר. וראה שער הכולל מה שהוסיף בזה.

הסיפור החסידי

אדמו"ר האמצעי | יותר מבחייהם

רבי דוב בער שניאורזי, אדמו"ר האמצעי, הוא הרבי השני בשושלת חב"ד, בנו וממשיך דרכו של אדמו"ר הזקן בעל התניא. נולד בעקבות ברכתו של המגיד ממעזריטש ונקרא על שמו. נודע באריכות ובעמקות דרושי החסידות שלו וחתנו הצמח צדק התבטא עליו ש"אם היו חותכים לחותני אצבע, לא היה פורץ דם, כי אם חסידות". כאביו - אדמו"ר הזקן - אף הוא נאסר בעקבות הלשנת המתנגדים. חג הגאולה שלו מן המאסר חל ב"ז בכסלו. יום קודם כן, ט' בכסלו, הוא יום הולדתו ויום פטירתו של אדמו"ר האמצעי והתקיים בו בגלוי הפסוק "את מספר ימיך אמלא". אדמו"ר האמצעי נהג נשיאות במשך 15 שנה, ונפטר תוך כדי אמירת מאמר חסידות במילים "כי עמך מקור חיים מחיי החיים". מנוחתו כבוד בעיר ניעזין שבאוקראינה.

לפלא בעיני כל רואיה, והרופאים התפלאו עוד יותר. אחרי כמה חודשים חזר הסוחר, ומיד כשנכנס לביתו. לפני שפשט את מעילו והחליף את בגדי הדרך, רץ במהירות לידידו רבי יעקב. נתן לו רבי יעקב 'שלום עליכם' ושאלו: "האם זו דרך-ארץ, אחרי שלא היית בביתך יותר מחצי שנה, לא התעכבת בביתך שעה קלה לשמח את אשתך ובני ביתך, ורצת תכף להקביל את פניו?"

השיב לו הסוחר: "סיבה מיוחדת לדבר, הפלא ופלא", וסיפר: "מסיבות שונות עסקי בניסיעתי לא הצליחו. הפסדתי את כל מה שהיה לי, ונוספו לי עוד חובות. בנוסף לזה כל משך הנסיעה ראיתי מאוד, נדמה היה לי במחשבתי, שאני רואה את אשתי והיא חולה במצב קשה. כשהגעתי לניעזין, נזכרתי בהבטחתי לכבודו ללכת להשתטח על קבר הצדיק, וכן עשיתי. הלכתי לסבול במקוה, ואחרי זה נכנסתי לאהל הצדיק. כשנכנסתי למחיצת קדשו של הצדיק נפל עלי פחד נורא, עד שסמרו שערות ראשי. מיום עמדי על דעתי לא הרגשתי פחד כזה. היה קר מאוד ולמרות שלבוש הייתי בבגדים חמים וכל הדרך לא הרגשתי את הקור, עתה, מרב הפחד התקרר גופי מראשי ועד רגלי, ולא יכולתי לסבול את הקור. אז עלה בדעתי לנוס מפני הפחד והקור, אך נמלכתי בדעתי ואמרתי לנפשי: מהצדיק בודאי לא תבוא לי רעה, ולמה לי לנוס מכאן?"

יהודי מהעיר ווילקומיר (ליטא) שעסק במסחר טבק נסע פעם לאזור העיר ניעזין לקנות שם טבק למסחרו. הוא לא השתיך לעדת החסידים, אך היה ידידו הנאמן של הרב החסיד ר' יעקב קיידנר ז"ל (מחבר הספר 'מצרף העבודה' וסיפורים נוראים), גם הוא תושב ווילקומיר.

לפני נסיעתו נכנס להפרד בברכה מרבי יעקב, כנהוג בין ידידים ואוהבים. אמר לו רבי יעקב: "ידידי! אף על פי שאינך נמנה על עדת החסידים, בכל זאת, מבקש אני ממך שכאשר תהיה בניעזין, תלך להשתטח על קברו של אותו צדיק הגנוז שם, הוא אדמו"ר האמצעי מלויבאוויטש, בנו של אדמו"ר הזקן בעל התניא". הבטיח הידיד שיעשה כן. הסוחר נסע לדרך, והתעכב בדרך יותר מחצי שנה, כי הרכבת עדין לא היתה בארץ, והדרך מווילקומיר שבליטא לניעזין שברוסיה הקטנה (מאלורוסיה) היתה ארוכה וקשה. עסקיו בדרך לא צלחו.

באותו זמן חלתה אשתו במחלה קשה, והרופאים אמרו נואש לחייה. פעם, היא התעלפה ושלושה רופאים מומחים ישבו לידה כל הלילה, אך לא יכלו לעוררה. הם התיאשו ועזבו את הבית. מצב זה נמשך עד שעה עשר בבקר. אחר כך התעוררה פתאום ואט אט חזרה לאיתנה. כמשך חדש ימים הבריאה לגמרי בלי רופאים או תרופות. הדבר היה

החסידות כולה, הוא "להביא לימות המשיח". כתנועה משיחית, החסידות חותרת למה שכינה הרבי מליובאוויטש "אורות דתהו בכלים דתיקון": הכנסה של אור אלוקי בלתי מוגבל בתוך העולם הגשמי שלנו.

נמחיש מעט את הקשר לענייננו אם נסתכל על הדרך בה נתפסים צדיקים כשהם חיים, ואחרי מותם: כאשר צדיק (וגם "עמך כלם צדיקים") חי כאן בעולם, הוא מתמודד עם שלל בעיות יום יום קטנות וגדולות: בעיות כלכליות, קושי לקום בבוקר, מחלות ומצבי רוח. יש לו גם מעלות רבות, והוא יכול להנהיג יהודים רבים – אך עם כל גדולתו, עדיין הוא כפוף במידה כלשהי לעולם הזה – וניתן להבחין בכך. כאשר הוא נפטר לעומת זאת, "הדברים האלה נזכרים ונעשים". כל מעשיו הגדולים עולים בזכרוננו, ואילו הקטנים והזניחים נשכחים כלא היו.

במדרש מתואר, כי בספר התורה של רבי מאיר היה כתוב "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מות (במקום 'טוב מאד')". במוות הדברים הסתמיים חדלים מלהתקיים, ונשארים רק הדברים ה"מאודיים" שבחינו, שרק אנחנו יכולנו לעשות. אלה מבטאים את הצד ה"תוהו" שבנשמתנו.

משום כך, כדי להצליח לחבר את שני הצדדים המנוגדים לגלות את המשיח שבתוכו, זקוק החסיד לשני צדיקים: כזה המתעלה מעל העולם לחלוטין, ומחבר אותו לרובד הנצחי והטוטאלי של התהו, וכזה החי בתוך ה"עלמא דשיקרא" ויודע להפוך את האורות הללו למשהו המתיישב ב"כלים דתיקון".

אכן, חב"ד זה לא קוצק (למרות הדמיון של "מנחם מענדל מנחם מענדל לגזרה שוה"). בחב"ד יש רבי אחד (הכולל בעצמו את כל הרביים – נשמת כולם אחת היא, כך התבטא הרבי). אותו רבי אחד הוא בבחינת "אין וועלט אויס וועלט" כאחד, הוא מקיים "אין התורה מתקיימת אלא במי שממית את עצמו עליה", הוא גם רבי חי וגם רבי מת כאחד ממש (על דרך משיח שהוא "בר נפלא", מת וחי בכל רגע). ועל כן הוא מסוגל לתקן את נשמות החיים ונשמות המתים (הסימן שנתן הרב המגיד ממעזריטש לתלמידיו, מי אמור להיות ממשך דרכו וממלא מקומו).

התחלתי לומר מאמרי הזהר ופרקי ההתהלים ומאמרים מ"מעבר יבוק" המסודרים שם על הלוח שעל הקיר, ובשעת אמירתם בכיתי בכי רב מקירות לבי, כמוהו לא בכיתי מעודי, וזלגו עיני בלי הרף נהרות של דמעות.

אחרי-כן הנחתי שני 'פדיונות' על הקבר, אחד עבורי ועבור כל בני-ביתי בכלל, והשני עבור אשתי בפרט, כי לבי אמר לי שהיא חולה מאוד. בו ברגע שהנחתי את הפדיונות נתמלאה נפשי שמחה וענג, שמעודי ועד היום הזה לא הרגשתי כמוהם, ולא רציתי בשום אופן לעזוב את האהל הקדוש, כי הרגשתי שם טעם נד-עדן ממש. וכך הייתי שם בשמחה ובהתרגשות שעתיים, כי קשה היה לי מאוד להפרד מענג גדול זה. אחרי כן יצאתי משם לשלום, והייתי שמח כל הדרך חזרה לביתי.

כשבאתי בשלום לביתי, שאלתי תכף לשלומה של אשתי, והיא ספרה כל הקורות אותה, שהתעלפה משך לילה שלם והרופאים לא נתנו לה סכוי והתיאשו ממצבה, ולמחרת בשעה עשר בבקר החלה בעצמה לשוב לאט לאט לבריאותה בלי תרופות, ותוך חודש ימים חזרה לאיתנה. שאלתי את בני ביתי, אם זוכרים הם באיזה יום החלה לשוב לאיתנה, כשאמרו לי את היום, נזכרתי שהוא בדיוק אותו היום שהייתי באהל קדשו של הצדיק, וממש באותה השעה, עשר בבקר, הנחתי את ה'פדיונות' במקום מנוחת קדשו. כששמעתי כל זאת, לא פשטתי את בגדי, ורצתי במהירות לידי לספר לו מפעלות אלקים".

כשסיים הסוחר את סיפורו, הוסיף: "אם רבותיכם הקדושים אחרי הסתלקותם חיים וקיימים ומוזהרים ככוכבי השמים, כל שכן שקדושתם נעלה מאוד בחייהם". השיב לו רבי יעקב: "אדרבה, חז"ל אמרו: 'גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם'".

(סיפורים נוראים)

רבי מנחם מענדל מקוצק נהג לומר, שכל חסיד צריך שני רביים: האחד חי בעולם הזה, והשני בעולם האמת. האמירה הזו הומחשה מאוד, גם בדברי הרבי מליובאוויטש על חותנו כ"נשיא דורנו" – לצד היותו המנהיג הלא מעורער של תנועת חב"ד. מה פירוש הכפילות הזו, ומהו כוחם הגדול של צדיקים דווקא במיתתם?

עניינו של הבעל שם טוב ושל תנועת

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

יחס לעין הרע

לאחרונה חווינו מספר בעיות רפואיות לא חמורות, ב"ה, אבל מתמיהות, וגם כמה תקלות/תאונות ברכבנו. למרות החינוך שקבלתי, שהחשיב מאד את החשש מעין הרע, אני משתדל מאוד לא להאמין בזה, כפי שהבנתי שהדריך הרבי מליובאוויטש.

בכל זאת, רצף האירועים היה קצת מטלטל עבורנו ונודה מאוד לברכה שיהיה די בזה ובע"ה מכאן נצא לדרך חדשה של הצלחה בגשמיות וברוחניות.

מענה:

בודאי שיש עין הרע – היינו רע עין של עפרן החתי (עפרן בגימטריא רע עין, כנודע). עין הרע היא היצר הרע של כל אחד, וממילא התיקון-בטול של עין הרע (שבתוך עצמך)

הוא לא להאמין במציאותו כלל, לא לתת לו אמון בהיותו היצר הרע שלך, שהוא כח המדמה שלך, דמיון גמור ללא שום אחיזה במציאות האמתית ("אין עוד מלבדו", שהוא עצם הטוב).

וממילא מובן ש"טוב עין" ("הוא יברך-יבורך" בכל טוב בגו"ר – כך אנו מברכים אותך) הוא-הוא היצר טוב.

חטוף חלל שהובא לקבר ישראל

מזה שנתיים ימים שאני מלווה אם של חטוף שנרצח בעזה, בן יחיד, שלמד שנתיים בתוכנית הסטודנטים שבביתנו. לאחרונה זכינו שארוננו הושב והוא זכה

להגיע לקבר ישראל. אשמח לברכה לאמו של החטוף הי"ד ולעצה איך להמשיך אחרי סגירת המעגל והבאתו למנוחות.

מענה:

ברכה לאמא, שתדע שבנה הי"ד הוא קדוש, ומחיצתו בעולם האמת מעל למחיצת הצדיקים, ושמכל מלה של לימוד תורה, תפלה ואמירת תהלים שהיא אומרת בשבילך, ומכל מעשה טוב שהיא עושה לזכותך, נשמתו הטהורה עולה מחיל אל חיל בעולמות העליונים ופועלת ישועות עבור עם ישראל כאן למטה. ברכת הצלחה רבה בכל פועלך הבורך!

שיעורים והתוועדויות
עם רבני הישיבה
ובהשתתפות:

הרב יצחק שפירא
ראש הישיבה

הרב יובל בר נחן
רב קהילת נהורא

לפרטים והרשמה
אלישע 055-9108545

השבת מיועדת לבחורי שיעורים ג'וד'
בישיבה קטנה ובחורי ישיבות גבוהות
הרשמה עד יום שני י"א כסליו

רוצה להתוועד לכבוד י"ט כסליו?
בא לך לבוא לשבת כייפית וחסידיה?

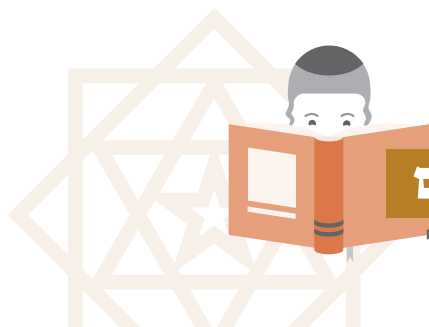
"אור וחיות נפשנו ניתן לנו"

לשבת
חסידות

הישיבה הגבוהה עוד יוסף חי

מזמינה אתכם

שבת פרשת 'וישלח' ט"ז כסליו בקמפוס ישיבת עוד יוסף חי, יצהר

אנכי והילדים

המדרש לילדי ישראל

דָּבָר בְּרִאיוֹ

לחר אי דבָר?

מכירים את המשג "השוק השחור"? זה לא מקום עם צבעים כהים, אלא אנשים שעושים מעשים כהים. לא יודע אם שמעתם על כך, אבל כל מי שמוכר דברים גדולים, כמו בתים או מגרשים, צריך להודיע על כך לממנים מטעם הממשלה ולשלם על כך מס. כך מקבל בכל העולם. הקונה והמוכר מזהירים על כך בכתב ידם. מזהירים? זה כבר מזכיר לי עוד מלה: צהרים. כלומר, המכירה הזו ברוצה לעיני כל, כשמש בצהרים.

לעצמתי זאת, יש מי שמבקש לפטור את עצמו מתשלום המס ולכן הוא דואג להעלים את בצוע העסקה. אותו 'פלוני' מוכר ל'אלמוני', מסכם אותו את המחיר, אבל לא מדווח על כך לאף אחד. בגלל שהספור נותר בהעלם הוא נקרא בשם "שוק שחור".

למה אני מספר לכם על כך? לא כי זה בסדר לנהוג כך, אלא בגלל התופעה

יעקב אבינו בורח מפני עשו אחיו ומגיע הרחק אל משפחת רבקה אמו, אל לבן הארמי שבחרן. לבן מנסה שוב ושוב לנצל את תמימותו של יעקב, אחינו הצעיר, ומרמה אותו פעם אחר פעם. בתחלה הוא משיא אותו במרמה עם לאה, לאחר שהבטיח לו את רחל. בהמשך הוא מחליף את משפחתו "עשרת מנים", ומפר בכל פעם את הסכומים ביניהם על חלקת ולדות הצאן. ליעקב לא נותרה ברירה אלא לאחו כנגדו באותה הדרך ולגנוב את לבו. הוא נמלט מחרון מבלי להודיע על כך לדודו, שבינתים גם נעשה לחמיו.

על פי דרך הבעל שם טוב, כאשר אנו קוראים ספור בתורה אנו מחפשים אותו אצלנו, כאן והיום. התורה אינה ספר ספורי היסטוריה מרתק, אלא ספר הדרך נצחי. כל אחד מאתנו הוא יעקב, ועל כל אחד מאתנו לזהות את לבו הקטן שמתחבא בתוכו – ולנצחו. אז מיהו אותו לבן?

בסדר. דבר ראשון הרגעתי את עצמי בישר הפונה שלי: הדבר לא היה בכונה, ואני לא אחד שמחפש לפגוע באנשים. גם שמעון יודע זאת. דבר שני, מה שאמרתי היה האמת לאמתה, וגם את זה כלם יודעים. חוץ מזה, הכתה שלנו מצטיינת בישירות. אצלנו אפשר תמיד לדבר ישר ולענון, 'דוגרי', אז מה פתאום הוא עושה מזה עסק?

אז הנה, בשלשה צעדים בצעתי הלבנה זריזה למעשה השחר שלי...

א'י'ה ב'ה'א'ל א'י'ה

הרבי הקודם, רבי יוסף יצחק (הרי"צ), אומר שהאויב הגדול של האדם אינו בהכרח דוקא מי שמנסה להרע לו בגלוי, משום שאותו נתן לזהות בקלות ולהתגונן מפניו. הבעיה הגדולה מתחילה כאשר זה שמרמה אותך מתחפש לאוהב שלך. הוא אויב, אבל בלבוש אוהב. מה הוא עושה? הוא מלבין אותך! הוא מנסה לשכנע אותך בכל דרך אפשרית שאיתה מאה אחוז בסדר, אתה לבן, לפחות כמו בגדי הכהן הגדול ביום הכפורים. הוא מלבין את החטאים שלנו, והנה כמה מסוגי התחמשת שהוא משתמש בה: "זה לא כל כך נורא כמו שחושבים", "כלם עושים ככה", "בדרך כלל אתה בסדר", "מי אמר בכלל שזה אסור?".

זהו לבן הארמי, או יותר נכון לבן הרמאי. את יעקב אבינו הוא מקבל בחבוקים

הבאה: ישנם אנשים שעושים עסקאות אסורות של "שוק שחר", שהענש עליהן עלול להיות מאסר בבית כלא, אבל הם מנסים להראות בכל מיני דרכים שהן נעשו כחק. הם משנים פה ומתקנים שם, כך שעקבות העסקה האסורה נעלמות, וככלי חוץ נראה כאלו העסקה תקינה לחלוטין. לא שחרה ואסורה אלא לבנה בשלג. מעשה זה נקרא "הלבנה" – להפוך את השחר ללבן.

ה'ה'ב'נ'ה

עכשו אני רוצה לספר לכם על ההלבנה שאני חותי... לא, אני לא סוחר בשוק השחר, ואפלו עסקאות כשרות אינן חלק מסדר היום שלי. ההלבנה שאני מדבר עליה היא של... של עצמי!

אז ככה. האמת היא שלא כל כך בא לי לשתף בכל פרטי המארג, אבל השורה התחתונה ממנו היתה ששמעון נפגע ממני. ברגע של חסר רגישות הכרזתי בפתה בקול הכרזה שדרכה אצלו על נקדה מאוד רגישה, והוא לקח את זה ללב. האמת היא, שאם הייתי משקיע שניה של מחשבה לפני כן יתכן והייתי נזהר יותר ונמנע מאותה הכרזה אמללה, אבל זה כבר שייך לעבר. שמעון נפגע.

מהרגע שארע הפיצוץ התחלתי לשכנע את עצמי, ולשם כך השתמשתי בכל התחכום האפשרי. במה? שאני

בְּעֵין שֶׁל בְּקֶרֶת נֹקֶבֶת. יַעֲקֹב יוֹדֵעַ
שֶׁהֵלְבֵנָה הַזֶּה רַק גּוֹרֶמֶת לְאָדָם לְשִׁקֵּעַ
בְּעֶצְמוֹ וְלֹא לְתַקֵּן אֶת דְּרָכָיו, וְלָכֵן הוּא
לֹקַח אֶת מְשַׁפְּחָתוֹ וּרְכוּשׁוֹ וּבוֹרַח לְאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל.

שְׂנוּכָה לִהְיוֹת לְבָנִים, אָבֵל בְּאֶמֶת!
שִׁבַּת שְׁלוֹם וּמִבְרָךְ!

פ?

וּנְשִׁיקוֹת, וְלֹאֲרֹךְ כָּל מִסַּע הָרַמְאוּיוֹת
שֶׁלוֹ הוּא מְנוּסָה לְהִרְאוֹת לְיַעֲקֹב שֶׁהוּא
בְּסֶךְ הַכָּל רַק מִבְּקֵשׁ אֶת טוֹבָתוֹ. לְאַחֵר
שֶׁיַּעֲקֹב נֶאֱלָץ לְהַמְלִיט מִמֶּנּוּ בְּסִתֵּר הוּא
שׂוֹאֵל בְּתַמִּימוֹת מְזִיפֶת אֶת יַעֲקֹב: 'לָמָּה
בְּרַחְתָּ מִמֶּנִּי! לֹא רַק הָיִיתָ אוֹמֵר לִי
הָיִיתִי מְשַׁלַּח אוֹתְךָ בְּתַפִּים וּבְמַחֲלוֹת'...
אָבֵל יַעֲקֹב אֵינוֹ מִתְבַּלְבֵּל. כְּשֶׁצָּרָה,
הוּא לֹא מִפְּחָד לְהִסְתַּכֵּל עַל עֶצְמוֹ גַּם

המשך מעמ' 25

עַל יְדֵי חֲסִדוֹ, חֲסִדוֹ הַעֲצָמִי. וּרְבֵנוּ הַזֶּקֶן אִמָּר אִז
חֲסִידוֹת עַל הַפְּסוּק הוֹדוּ לָהּ כִּי טוֹב. [וְהוֹסִיף
הַרִי"צ] כִּיּוֹם גַּם כֵּן צָרִיךְ לְהִמְשֵׁךְ הַנוֹתֵן לִיעָף
כַּח הַחֲסִד הַעֲצָמִי שֶׁנוֹכַח לַעֲבוֹר וּשְׂתִימָמְעוּ חֲבֵלֵי
מִשִּׁיחַ וְאִשֵּׁר בְּקִרְבּוֹ נֹכַח לְגִאּוּלָּה הַשְּׁלִימָה עַל
יְדֵי מִשִּׁיחַ צִדְקָנוּ בְּמַהֲרָה בִּימֵינוּ אִמֵּן.

כֹּאשֶׁר הִיטָה "שְׁנָה רַעָה" ר"ל, וְ"כֶשֶׁל כַּח
הַסֵּבֵל" בְּצִדוֹת הַגְּלוּת, הַמַּתִּיק אֲדָמוֹ"ר הַזֶּקֶן אֶת
הַדִּינִים עַל יְדֵי בְּרַכַּת "הַנוֹתֵן לִיעָף כַּח", כִּשְׁהוּא
מַחֲבֵר אוֹתָהּ לַפְּסוּק "הוֹדוּ לָהּ כִּי טוֹב כִּי לַעֲוֹלָם
חֲסִדוֹ" (ב"הַנוֹתֵן לִיעָף כַּח" 11 אוֹתִיּוֹת וְכֵן ב"הוֹדוּ
לָהּ" כִּי). ה"כַּח" שֶׁל הַנוֹתֵן לִיעָף כַּח הוּא כַּח
הַחֲסִד, "חֲסִדוֹ הַעֲצָמִי". וְהֵנָּה כַּח חֲסִדוֹ הַעֲצָמִי =
הַשְּׂגָחָה = ג' פַּעֲמִים הוֹדוּ לָהּ" כִּי (מִמוּצָע). הוֹדוּ
לָהּ" כִּי טוֹב כִּי לַעֲוֹלָם חֲסִדוֹ וְעוֹד בְּרוּךְ אַתָּה
הוּא אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַנוֹתֵן לִיעָף כַּח = 2140
= 20 פַּעֲמִים הוֹדוּ לָהּ" כִּי!

הַכֹּל רוֹמֵז לְתִיקוֹן חוּה (19), הַנוֹקְבָא (וְכֵן
19 שָׁנִים שֶׁל 'מַחְזוֹר קֶטֶן' שִׁישׁ בּוֹ שֶׁבַע שָׁנִים
מִעוֹבְרוֹת), כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁכֶּשֶׁל כוּחָה וְעִיפָהּ
בְּגִלוּת. וְעוֹד, הַנוֹתֵן לִיעָף כַּח = 729 = קֶרַע שֶׁטֶן
(הַשֵּׁם הַשֵּׁנִי שֶׁל מ"ב), זָךְ בְּרִבּוּעַ. נַחֲבֵר אֶת רֹאשִׁי
הַתְּבוּת הַנ"ל לַלְשׁוֹן הַבְּרַכָּה "הַנוֹתֵן לִב לַיָּדִים
עֵינִים פֶּה כַּח" = 30,900 בְּרִבּוּעַ.

כִּי לַעֲוֹלָם חֲסִדוֹ

הַרְבֵּי הַרִי"צ סִיפֵר¹: "בִּימֵי רַבִּינוּ הַזֶּקֶן הִיטָה
פַּעַם שְׁנָה רַעָה ר"ל... אִמָּר אִז רַבִּינוּ הַזֶּקֶן שְׂרָאשִׁי
הַתִּיבּוֹת שֶׁל שֵׁם בְּרַכַּת הַנוֹתֵן לִיעָף כַּח² הוּא אוֹתוֹ
ר"ת שֶׁל 'הוֹדוּ לָהּ' כִּי וְהַפִּירוּשׁ הוּא כְּדִי שִׁיחֶיהָ
טוֹב לַעֲוֹלָם שִׁיּוּמָשֶׁךְ טוֹב לַעֲוֹלָם הַגִּשְׁמִי, הִרִי זֶה

¹ יט סִפֵּר הַשִּׁיחּוֹת תש"ב, סְעוּדַת יוֹם אַחֲשָׁפ.

² כ נִרְאֶה שְׂאִדָּה"ז מִתִּיחַס לְרֹאשִׁי הַתְּבוּת הַלֵּךְ כְּשֶׁם קְדוּשָׁה.
בְּדֶרֶךְ אִפְשָׁר: יָדוּעַ שֶׁהַשֵּׁם הַקְּדוּשׁ כַּתָּה (מַע"ב שְׁמוֹת) רִמּוֹז
בְּרֹאשִׁי הַתְּבוּת "כֹּל הַנִּשְׁמָה תִּהְלֵל" וְהֵנָּה "כֹּל הַנִּשְׁמָה" מִתְחִיל
בְּאוֹתִיּוֹת הַלֵּךְ לְמַפְרַע.

אחיה

ההתועצדות י"ט כסלו

הרב יצחק גינזבורג שליט"א

‘תשובה מאהבה’

שלמה
כ"ץ

ניהול מוזיקלי
אחיה אשר
הכהן אלורו

חיליק
פרנק

יום שלישי י"ט כסלו
בית זלטה כפר חב"ד 20:30

עזרת נשים

לתרומות - 052-429-5164

שידור-חי
pnimi.org.il